

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

**6.SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN
METİNLERİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ
VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ BAĞLAMINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Gizem Ezgi DERSE

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2019

6.SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN METİNLERİN DEĞERLER
EĞİTİMİ AÇSINDAN İNCELENMESİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Gizem Ezgi DERSE

Yüksek Lisans Tezi

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi EĞitim Bilimleri Enstitüsü

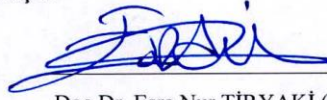
Türkçe ve Sosyal Bilimler EĞitimi Anabilim Dalı

Türkçe EĞitimi Bilim Dalı

Van, 2019

KABUL VE ONAY

Gizem Ezgi DERSE tarafından hazırlanan "6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve öğretmen görüşleri bağlamında değerlendirilmesi" başlıklı bu çalışma, 04.07.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç Dr. Esra Nur TIRYAKI (Başkan)

Dr. Öğr. Ü. Hatice COŞKUN (Danışman)

Doç. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Doç. Dr. Fuat TANHAN

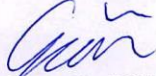
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi yerleşkesinden erişime açılabilir.
- Teziminyıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

04.07.2019

Gizem Ezgi DERSE

TEŞEKKÜR

Bu çalışmayı hazırlamamda tecrübesi ve rehberliğiyle her zaman bana ıőık tutan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hatice COŞKUN'a, hayatımın her döneminde yanımda olan, beni her konuda destekleyip arkamda duran canım anneme, tezimi bitirebilmem için elinden geleni yapan, en büyük destekçim babama, minik dokunuőlarıyla hayatımı kolaylaőtırıp bu süreçte yanımda olan kardeőim Eylül Sıla DERSE'ye, çalışmam boyunca benimle beraber koőturan dostum Esra AYDIN'a, Pamukkale Üniversitesi'nde danıőmanlıđımı yapan kıymetli hocam Prof. Dr. Bedri SARICA'ya ve bugünlere gelmemde üzerimde emeği olan bütün öğretmenlerime kalpten teşekkür ediyorum.

ÖZET

DERSE, Gizem Ezgi, *6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve öğretmen görüşleri bağlamında değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2019.

Çalışmanın amacı, 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinleri değerler eğitimi açısından incelemek ve öğretmen görüşleri bağlamında değerlendirmektir. Nitel araştırma yöntemine göre düzenlenen bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme ve doküman inceleme kullanılmıştır. Çalışmada doküman olarak 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabı ele alınmıştır. Ayrıca öğretmenlerin değer algılarını öğrenmek ve değer aktarımında 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler ile ilgili düşüncelerini belirlemek üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış, Türkçe öğretmenleriyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bunların sonucunda araştırmacı tarafından yapılan tespitler uzman görüşlerinin alınması ile sonuçlandırılmıştır.

6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabında bulunan 40 metinde toplam 247 değer cümlesi tespit edilmiştir. 26 değer cümlesi ile metinlerde en çok rastlanan değer sorumluluk değeridir. Metinlerde estetik duyguların geliştirilmesi ve alçakgönüllülük değerlerine ise hiç rastlanmamıştır. Değerlerin en fazla yer aldığı metin türü 116 değerle hikâye edici metinler, en az yer aldığı metin türü ise 46 değerle şiir türünde metinler olmuştur. Bilgilendirici ve hikâye edici metinlerde en fazla sorumluluk değerine, şiirlerde ise en fazla vatanseverlik değerine rastlanılmıştır.

Öğretmen görüşleri incelendiğinde değerler eğitimi kavramıyla ilgili öğretmenlerin en sık bahsettiği değerler hoşgörü, sevgi ve yardımseverlik olmuştur. Öğretmenler, olumsuz olarak: değerlerin eğitim boyutuyla sınırlandırılması, değerler eğitimine gerekli önemin verilmemesi ve sistemden kaynaklanan sorunlar nedeniyle değerlerin geri plânda kalması görüşlerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin metinlerde en çok yer verilmesini istedikleri değerlerin saygı değeri olduğu görülmektedir. Görüşmeler sonucunda değerlerin ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla verilmesi gerektiği ayrıca değerleri aktarırken

canlandırma, soru-cevap ve tartışma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılmasının yararlı olacağı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Değerler eğitimi, Türkçe dersi, Öğretmen görüşleri.

ABSTRACT

DERSE, Gizem Ezgi. *Examination of the texts in 6th grade Turkish coursebooks in terms of values education and evaluation in context of teachers opinions*, Master Thesis, Van, 2019.

The purpose of the study is to examine the texts in 6th grade Eksen Publishing Turkish coursebook in terms of values education and evaluate in context of teachers opinions. In this research that was arranged with qualitative method, semi-structured interview and document examination methods were used for data collection. In the study as a document, Eksen Publishing 6th grade Turkish coursebook were used Also in order to learn value perceptions of teachers and to find out their thoughts about the texts in coursebook for value transferring, some interviews with Turkish teachers were done using semi-structured interview forms. As a result, evaluations done by researcher were accomplished with also using experts views.

In 40 texts in 6th grade Eksen Publishing Turkish coursebook, 247 values sentences were detected. Most found value with 26 values sentences was “responsibility”. Next one was “patriotism” with 21 value point. “Love” and “respect” follow them with 20 points. In the texts, “developing aesthetic feelings” and “modesty” values could never be seen. The type of the texts that has most values was stories with 116 value points. The least ones were poems with 46 points. In informative and story type texts, most used value was “responsibility”. In poems, it was “patriotism”.

When teachers views were examined, most values coming to mind of teachers were “tolerance, “love” and “charity”. Teachers also stated some negative opinions. Those are “values limited only in education” “not caring values education enough” and “ignoring values due to systematical problems.” It was seen that teachers want the value “respect” most that should be included in texts. As a result of interviews, values should be given via the texts in coursebooks. Also while transferring values, acting, question and answer, and discussion etc. Techniques are useful.

Key Words: Values education, Turkish lesson, Teacher opinions.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
1.BÖLÜM:GİRİŞ	1
1.1.Tezin Amacı	2
1.2.Tezin Önemi	2
1.3.Kapsam ve Sınırlılıklar	4
2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1.Eğitim	5
2.2.Değerler Eğitimi	5
2.2.1.Karakter Eğitimi	7
2.2.2.Vatandaşlık Eğitimi	7
2.2.3.Ahlak Eğitimi	8
2.3.Değer Sınıflandırmaları	9
2.3.1.Spranger Değer Sınıflaması.....	9
2.3.2.Rokeach Değer Sınıflaması	10
2.3.3.Schwartz Değer Sınıflaması	11
2.4.Değerlerin Tanımları	12
2.5.Türk Millî Eğitim Sisteminde Değerler	15
2.6.2018 Yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Değerler Eğitimi	16
2.7.Değerler Eğitimi Yönergesi	18

2.8. Türkçe Eğitimi ve Türkçe Öğretmenleri.....	20
2.9. Türkçe Dersi ve Değerler Eğitimi	21
2.10. Türkçe Ders Kitapları ve Değerler Eğitimi	23
2.11. Değer Aktarımında Metinlerin Rolü	24
2.12. İlgili Araştırmalar	25
3. BÖLÜM: YÖNTEM	31
3.1. Araştırmanın Yöntemi	31
3.2. Çalışma Grubu ve Çalışma Dokümanı	31
3.3. Veri Toplama Araçları, Verilerin Toplanması ve Veri Analizi	32
3.3.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme	32
3.3.2. Doküman İncelemesi	34
4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR	36
4.1. 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan değerlerin incelenmesine dayalı bulgular.....	36
4.2. Değerlerin temalara göre dağılımının incelenmesine dayalı bulgular...41	
4.3. Değerlerin hangi tür metinlerde sıklıkla bulunduğu incelenmesine dayalı bulgular.....	43
4.4. Öğretmenlerin değer algılarının belirlenmesine ve metinlerin iletmiş olduğu değerler açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesine dayalı bulgular	50
5. BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	65
5.1. Metinlerle İlgili Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	65
5.2. Görüşmelerle İlgili Sonuç, Tartışma ve Öneriler	67
5.3. Metinler ve Görüşmeler ile İlgili Sonuç, Tartışma ve Öneriler	69
KAYNAKÇA.....	71
Ek 1. Öğretmen Görüşme Formu.....	76
ÖZ GEÇMİŞ.....	77

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Kişisel Bilgiler	31
Tablo 2. Metinlerde Bulunan Değerler.....	37
Tablo 3. Metinlerde Bulunan Değerler (Tablo 2'nin devamı)	38
Tablo 4. Temalara Göre Değerler.....	41
Tablo 5. Bilgilendirici Metinlerde Bulunan Değerler	43
Tablo 6. Hikâye Edici Metinlerde Bulunan Değerler.....	45
Tablo 7. Şiirlerde Bulunan Değerler	47
Tablo 8. Metin Türlerine Göre Değerler	49
Tablo 9. Değerler eğitimi kavramıyla ilgili öğretmenlerin algıları	50
Tablo 10. Değerlerin eğitim öğretimdeki yeriyle ilgili öğretmenlerin algıları.....	52
Tablo 11. Değerler eğitimine ders plânlarında kazanım olarak yer verilmesi ile ilgili öğretmenlerin görüşleri	54
Tablo 12. Türkçe derslerinde değerleri öğrencilere aktarmak için öğretmenlerin başvurduğu yollar.....	55
Tablo 13. Öğretmenlerin incelemelerine göre metinlerde en çok yer alan değerler	56
Tablo 14. Metinlerdeki değerlerin yeterliliği ile ilgili öğretmen görüşleri	57
Tablo 15. Öğretmenlere göre metinlerde en çok yer verilmesi gereken değerler	58
Tablo 16. Öğretmenlerin metinlerde bulunmasını istedikleri değerlerin yeterliliği.....	59
Tablo 17. Metinlerde işlenen değerlerin öğrencilerde farkındalık yaratma ve davranışlarına yansımaları ile ilgili öğretmen görüşleri	60
Tablo 18. Değerleri doğru aktarabilmek için öğretmenlerin kullanmayı tercih ettiği türler	62
Tablo 19. Değerlerle ilgili öğretmenlerin görüş ve önerileri.....	63

1.BÖLÜM

GİRİŞ

Değerler; önemi gün geçtikçe artan, çeşitli yollarla eğitim-öğretim sürecine dahil edilen, öğretilen ve öğrenilebilen olgulardır. Toplumdaki bireyler nasıl davranmaları gerektiğini genellikle yakın çevrelerinden ya da okullardan öğrenir. Değerler eğitim yoluyla kazandırılabilir. Yenilenen müfredat bu bağlamda incelendiğinde bireyleri bilişsel açıdan geliştirmenin yanı sıra duyuşsal açıdan da geliştirmeyi amaçladığı görülmektedir. Bu gelişim ve etkileşim de dil yoluyla sağlanır.

Dil, insanların anlaşmasını ve iletişim kurmasını sağlayan bir köprü vazifesi görür. Bireyler birbirlerine dileklerini, düşüncelerini, ihtiyaçlarını iletmek için aracı olarak dili kullanırlar. Ayrıca dil hazinesi içinde asırlardır birçok bilgi ve değer taşınmaktadır (İşcan, 2007, s. 5).

Milli kültürümüz nesilden nesile dil aracılığıyla aktarılır. Milli kültürle beraber aktarılan değerler de dil yoluyla kazandırılır. Ana dili öğretiminin önemi bu noktada kendini göstermektedir. Ana dili öğretimi, örgün eğitimin hedefidir. Ana dili eğitiminin iyi olması diğer derslerdeki bilgi ve birikimi de arttırmaktadır. Ana dili eğitimi yaparken sadece dili ya da dil bilgisini öğretmek yeterli değildir, değerlerimizin de benimsetilmesi gerekir. Değerler ise edebi metinler yoluyla hayat bulur ve geleceğe aktarılır. Bu sebeple ana dili öğretiminde ana materyal olarak kullanılan metinlerin değer aktarımında önemi çok büyüktür (Özbay ve Tayşi, 2011, s. 24).

Metinler aracılığı ile değer aktarımı yapılırken içinde bulunduğumuz yüzyılın şartları göz önünde bulundurulmalı, öğrencilere kazandırılmak istenen değerler günümüz ihtiyaçları göz önüne alınarak belirlenmelidir. İçinde bulunduğumuz yüzyılın bireylere kazandırmayı amaçladığı temel becerilerin başında manevi, milli ve evrensel değerlere karşı hassas olma, sosyal ve bireysel değerlere önem verme becerileri gelmektedir. Bu değerleri edindirmede de Türkçe derslerinin önemli bir işlevi vardır. Türkçe derslerinde metinler aracılığıyla öğrencilerin hem temel dil becerileri geliştirilmekte hem de değerler öğrencilere aktarılmaktadır (Yaman, Taflan ve Çolak, 2009, s. 108).

Bununla beraber gerek Milli Eğitim Temel Kanunu gerek Türkçe Dersi Öğretim Programı incelendiği zaman değerler eğitiminin çok önemli bir yerinin olduğu görülmektedir. Değerler eğitimi sevgi, saygı, dürüstlük, hoşgörü, sorumluluk gibi evrensel değerlere vurgu yapar. Öğrencilerin bu değerlerin önemini kavramalarını ve bu değerlere yaşantılarında yer vermelerini amaçlar. Bu yüzden, okulda değerler mutlaka kazandırılmalı ve bu konunun öneminin farkında olunmalıdır.

1.1. Tezin Amacı

Bu çalışma, 2018-2019 6. Sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve bu konunun öğretmen görüşleri bağlamında değerlendirilmesini amaç edinmiştir. Araştırmada değerler eğitiminin metinler aracılığıyla nasıl aktarıldığı tüm yönleriyle incelenmiştir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri alınmış, değerler eğitimi konusunda kitaptaki metinlerin yeterli olup olmadığı değerlendirilmiştir.

Bu ana amaç kapsamında ele alınmış alt amaçlar şu şekildedir:

- 1.6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Eksen Yay.) metinlerde yer alan değerleri belirlemek,
- 2.Değerlerin temalara göre dağılımını belirlemek,
- 3.Değerlerin hangi tür metinlerde sıklaştığını belirlemek,
- 4.Öğretmenlerin değer algılarını belirlemek ve metinleri ilettiği değerler açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektir.

1.2. Tezin Önemi

Değişen ve gelişen dünyayla beraber popüler kültürün, medyanın ve sanal dünyanın etkisi altında kalan öğrenciler değerlerini unutmaktadır. Değerlerini unutan öğrenciler ise olumsuz davranışlarla karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun iyileştirilmesi, öğrencilere değerleri aşılama ve değer bilinciyle hareket etmelerini sağlama yoluyla olur.

Eğitimde özellikle son birkaç yıldır öne sürülen yeni düşünceler ve yapılan tartışmalar eğitimin asıl amacının öğrencinin bilişsel becerilerini geliştirmekten çok

daha fazlası olduğunu göstermektedir. Toplumun amaçlanan çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşması için toplumu oluşturan bireylerin değer olarak belli davranışları kabul etmeleri gerekmektedir.

Değerler, insanların nasıl davranacaklarını belirleyen, insanları iyiye, güzele yönlendiren, bireyi ve toplumu kalkındıran unsurlardır. Bu açıdan bakıldığında da değerler ve değerler eğitimi eğitim-öğretimde büyük önem taşımaktadır (Çakıroğlu, 2013, s. 6).

Değerler eğitim-öğretim içerisinde çeşitli yöntem-teknik, araç ve gereçlerle öğrencilere aktarılmaya çalışılır. Değerleri aktarırken en önemli araçlardan biri de ders kitapları içerisinde bulunan metinlerdir. Okutulacak ders kitaplarında hayatta olması gereken bütün değerlerin aktarılabilmesi için metinlerin yer alması gerekmektedir. Kaliteli metinler bireylerin toplumsallaşması için öncelikli etmenlerdendir. Öğrenciler olayı yaşamamış olsalar bile bu edebi metinler aracılığıyla yaşamda birçok şeye hazır olmaktadır. Özellikle derslerde işlenen metinler her bakımdan değerlendirilip öğrenciler tarafından içselleştirildiği için özenle seçilmelidir. Seçilen metinlerin değerler bakımından zengin olmasına dikkat edilmeli ve bu metinler verilmek istenen değeri doğru bir şekilde öğrenciye iletebilmelidir.

Türkçe dersinin ana materyalinin metinler olduğu unutulmamalıdır. Türkçe dersinde temel becerilerin ve dil becerilerinin verilmesi, bu dersin amaçlarının, kazanımlarının öğrencilere aktarılması metinler aracılığı ile gerçekleştiği için metin seçiminde daha titiz davranılması, Türkçe ders kitaplarında yer alacak metinlerin değerler bakımından daha zengin ve nitelikli olmasına dikkat edilmesi faydalı olacaktır.

Millî açıdan da değerler eğitimi milletin devamlılığı için önem taşımaktadır. Çünkü değerler nesilden nesile aktarılır, bireyleri bir amaç etrafında birleştirir, dayanışmayı, millî bütünleşmeyi sağlar ve korur.

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile ilgili olarak değerler eğitimi konusunda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar incelendiğinde (Akyol, 2010; Doğan ve Gülüşen, 2011; Kaygana, Yapıcı ve Aytan, 2013; Atalay, 2013; Gül, 2017; Kahya, 2018). Türkçe ders kitaplarındaki metinleri bir bütün olarak ele alan ve bu konuda öğretmen görüşlerini birlikte değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Dolayısıyla yapılan bu çalışma, metinlerde bulunan değerlerin temalara, türlere göre belirlenmesi; bu değerlerin öğretmen görüşleri bağlamında değerlendirilmesi bakımından önemlidir. Elde edilecek verilerin Türkçe dersinde işlenecek metinleri seçerken ve ders kitabı hazırlama sürecinde katkı sunacağı düşünölmektedir.

Araştırmanın, Türkçe dersi değerler eğitimi alanında oluşan veri tabanına, ders kitaplarının daha nitelikli hazırlanmasına getirdiği sorularla bir katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

1.3. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırma Bitlis ilinde görev yapan 10 öğretmen ve 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinler ile sınırlandırılmıştır. Okullarda çalışmaya katkı sağlayan Türkçe öğretmenlerinin seçiminde gönüllölük esas alınmıştır. Katılımcıların düşüncelerini olduğu gibi tüm gerçekliğiyle yansıttığı kabul edilmiştir.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Eğitim

Eğitim belli hedeflere insanları ulaştıran bir süreçtir. Bu süreç boyunca insanlar değer, bilgi, beceri ve tutumlar edinir. Bu bireyler toplumsal yapıda değişimler meydana getirirler. İnsan sosyal bir canlıdır. İçerisinde bulunduğu toplumun değerlerini, inançlarını, tutumlarını, toplumsal değerlerini kazanarak topluma uyum sağlamaktadır. Toplumsal kültürün içerisinde bulunan düşünceler, inançlar, normlar sisteminin her biri birer değer olarak görülmektedir (Tural, 1992'den akt. Kurtdede Fidan, 2009, s. 1).

Diğer bir tanımda Çankırılı(2015, s. 1); eğitimi, belli hedefler doğrultusunda insanı yetiştiren bir süreç olarak tanımlamıştır. Kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler insanın karakterini değiştirmektedir. Karakteri gelişen, değerlerle donatılan insanlar ise toplumsal yapının olumlu yönde değişmesini sağlar. Toplumun olumlu yönde gelişmesi ise belli başlı değerlerin öğrencilere kazandırılması ile mümkündür.

Genel olarak ise eğitim bireyleri belli amaçlara göre yetiştirme süreci olarak tanımlanabilir. Eğitim yoluyla insanın kişiliği değişir. Eğitimin en önemli kolunu günümüzde okullar oluşturur. Eğitim denilince aklımıza direkt okullar gelse de eğitim sadece okullarda yapılmaz. Örgün eğitimin dışında da insanları bir mesleğe hazırlamak ve uyumlu bireyler olmalarına yardımcı olmak için açılmış çeşitli kurumlar bulunmaktadır. Bununla beraber eğitim; iş yerinde, camide, ailede, insanın olduğu her yerde vardır. Toplumdaki kültürlenme sürecinin bir parçasıdır (Fidan, 2012, s. 4).

İnsanların yaşamlarında her şey değerlerle bağlantılıdır ve değerler aracılığı ile öğrenilir. Bu nedenle değerler eğitiminin gerçekleştirilmesinde aile, okul ve öğretmenler sorumluluk sahibidir.

2.2.Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi; sağlıklı kararlar verebilen, sağlıklı davranışlar sergileyen ve pozitif duygular hisseden insanların topluma kazandırılması için ihtiyaç duyulan bir eğitimidir. Bu eğitimin amacı, insanın doğuştan gelen niteliklerini açığa çıkarmak ve kişiliğini geliştirmektir. Bunun yanında bireyin iyiye, doğru olana ulaşmasına yardım

etmek, kötü ahlâktan insanları ve toplumu korumak değerler eğitiminin amaçları arasındadır (Kızıler ve Canikli, 2016, s. 21).

Dünyada ve Türkiyede insani değerlerde ciddi bozulmalar gözlenmektedir. Değerlerde görülen bu bozulmalar insanlık ailesini tehdit eden boyutlara ulaşmak üzeredir. Bireyler değerlerden uzaklaştıkça, insanlığını da kaybetme eğilimi göstermektedir. Bu olumsuz süreci olumlu bir duruma çevirmek için insanlar bir arayış içerisine girmişlerdir. Bunun sonucunda okullarda uygulanmak üzere değerler eğitimi adıyla ifade edilen yeni bir eğitim modeli ortaya atılmıştır. İnsanlarda bulunan üstün özellikler ve insanların sahip oldukları donanımlar değer olarak adlandırılır. Değerler, insanı değerli kılar. Bireylerin gelecekteki kişiliğini, davranışlarını, yaşamlarını belirleyecek unsurlar olduğu için, insanların değerlerin farkında olması, değerleri kazanması ve kazandığı değerleri kişiliğinin yapı taşları haline getirerek davranışa dönüştürmesi gerekmektedir. Bu süreç ömür boyu devam eder bu sürece de değerler eğitimi denilmektedir (Yaman, 2016, s. 18).

Değerler eğitiminin iki hedefi vardır. İlk hedefi; bütün bireylerin daha karakterli bir yaşam sürmesi ve hayatlarından memnun kalmalarını sağlamak, ikinci hedefi ise toplumun iyiliğine katkı sunmaktır. Bu da canlılara merhamet ve iyilikle yaklaşmayı temel almaktadır. Değerler eğitimi sayesinde gençler değerler edinebilir, tatmin olacakları bir yaşam kurabilirler (Özen, 2016, s. 51-52).

İnsan değerleri öğrenmiş şekilde doğmamaktadır. Değerler sonradan öğrenilmektedir. Davranışlarımızın nasıl olması gerektiği, beraber yaşadığımız bireylerden veya akranlarımızdan öğrenilir. Bu nedenle değerler öncelikle bir eğitim konusudur. Bu da yalnız okullarda verilen derslerle sınırlı değildir. Bütün toplum bir okul ve her birey de bu okulun hem öğretmeni hem de öğrencisi kabul edilebilir.

Genelde bu şekilde informal yollarla kazanılan değerler, günümüzde daha bilinçli olarak aktarılmaya çalışılmakta, Türkiyede değerler eğitimine verilen önem gün geçtikçe artmaktadır. Sağlıklı düşünen, sağlıklı davranan insanların yetiştirilmesi için değerler eğitimi gerekli ve vazgeçilmezdir.

2.2.1.Karakter Eğitimi

Karakter yüzyıllardır toplumlarda önem verilen ve insanlarda bulunması gereken bir özellik olarak görülmektedir. Karakter ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır:

Karakter kavramı Güncel Türkçe Sözlükte (TDK, 2018), “Bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, öz yapı, ıra, seciye” olarak tanımlanır. “Ekşi(2003, s. 79) ise karakter eğitimini; örtük ya da açık program aracılığıyla öğrencilere temel insani değerleri kazandırmak ve öğrencilerin bu değerlere duyarlılıklarını arttırarak değerlerin davranışa dönüştürülmesine yardımcı olma anlayışı olarak tanımlamaktadır.”

İnsan karakterini değerlerle inşa eder. Toplumdaki bireyler arasında saygı duyulan, takdir edilen, örnek alınan nitelikler genelde benzerdir. İyi karakteri tanımlarken aynı zamanda öğretilmesi gereken değerler de tanımlanır.

2.2.2.Vatandaşlık Eğitimi

Devletler; bireylerin birlikte yaşamaya başlaması, sosyal kurum ve organlar oluşturarak örgütlenmesiyle meydana gelmiştir. Beraber yaşayan insanların kendi aralarında ve devletle bağlarının uyumlu ve düzenli olması için hukuk kurallarına bunun yanında değerlere gereksinim vardır. Gayri resmi ilişkilerde değerlerin önemli bir rolü vardır. İnsanın yaşadığı topluma, o toplumdaki kurumlara uyumu ise vatandaşlık eğitiminin amacıdır (Duman, Karakaya&Yavuz, 2001).

İşcan ve Demir (2009, s. 123) vatandaşlık eğitimi kavramını şöyle tanımlamaktadır: *“İnsan ve vatandaş olarak kişilere sahip olduğu hakları bilme, kullanma ve koruma bilinci kazandırmanın yanı sıra; aynı haklara başkalarının da sahip olduğu gerçeğinden hareketle diğer insanların haklarına saygı duyma alışkanlığı kazandırma sürecine ‘vatandaşlık eğitimi’ denir.”*

Vatandaşlık eğitiminin bireylere küçük yaşlardan itibaren kazandırılması gerektiğini belirten Akbaş (2008, s. 19) ise görüşlerini şöyle özetlemektedir: Devletine bağlı, sorumluluklarını yerine getiren vatandaşlar yetiştirmek için tüm insanların ortak eğitimi alması gerekir.

Vatandaş olmanın gerektirdiği bilgi, beceri ve değerler de herkese aynı şekilde verilmelidir. Bunun için vatandaşlık eğitimi okulların en önemli görevlerinden biri haline gelmiştir. Bu görev okullarda gerçekleştirilirken öğrenciler devletin yapısı, işleyişi, kurumları hakkında aydınlatılmalı, öğrencilere devleti ve devlet kurumlarını sevdirmeli, onların kalplerini vatana bağlamalı ve devlete karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri sağlanmalıdır.

2.2.3.Ahlak Eğitimi

Eğitim ve ahlak birbirinden bağımsız düşünülemez. Eğitim ahlaka göre daha kapsamlı bir kavramdır. Ahlak ile eğitimin buluştuğu nokta insancıl fikirler, duygular ve davranışlardır. İyiyi ve kötüyü belirlemede bu iki kavram bir araya gelir. Yapılması gereken davranışları bize ahlak gösterir. İyi ve kötü davranışlar da eğitim yoluyla ayırt edilir. *“Ahlak, doğru eylemler için temel olarak doğru değerleri sağlamakla ilgilenir. Eğitim bir bina ise, değerler onun tuğlalarıdır (Aydın, 2003).”*

Tarihin tüm dönemlerinde ve her yerde ahlak eğitimi bilinen bir konudur. Platon ahlak eğitiminin okulların görevi olduğunu söylemiş ve aklını kendi kadar başkalarının yararına da kullanabilen vatandaşlar yetiştirmeye çalışmıştır. Toplumu ayakta tutmayı sağlayan temel değerlerin oluşturduğu sistem ahlaktır. Bu değerleri yok saymak demek toplumu yok saymak ve ortadan kaldırmak demektir. Herkesin kendini düşündüğü bir toplumda da sosyal yaşamdan, ekonomiden, sanattan bahsedilemez (Akbaş, 2008, s. 20-21).

Ahlak eğitimi öğrencilere güzel ahlak edinmekle ilgili çeşitli beceriler kazandırır. Kibar olmayı, iyi olmayı, kısaca erdemli olmayı öğretmeye çabalar. Ahlak eğitimini verirken de metinlerin bu verilen eğitimi desteklemesi çok önemli bir yere sahiptir.

Akbaş'a göre (2008, s. 16) ahlaki muhakeme yaklaşımında temel hedef, bireylerin ahlaki ilkeler geliştirmelerine yardımcı olarak davranışlarına rehberlik etmektir. Birey karşısına çıkabilecek olaylarla ve durumlarla karşı karşıya getirilir. Gelecekteki davranışlarının toplumun beklentileriyle uyuşup uyuşmadığını böylece öğrenmiş olur.

Güngör (1998), ahlaki ilkelere sahip olmayan bireylerin nerede, nasıl davranışlar sergileyeceğinin önceden kestirilemeyeceğini belirtir. Ayrıca bu insanların her seferinde farklı davranışlar sergileyebileceğini iddia eder. Bu da ahlaki davranışlarda tutarsızlık meydana getirerek diğer insanları kararsızlık ve güvensizliğe sevk eder. Sonuç olarak toplumda güven duygusu oluşmaz ve uyulması gereken değerler konusunda fikir birliğine varılmadıkça insanlar huzur içinde yaşayamazlar.

2.3.Değer Sınıflandırmaları

Değerlerin sınıflandırılması konusunda farklı görüşler mevcuttur. Herkesin kabul ettiği bir sınıflamadan söz etmek zor olduğu için burada en fazla kabul edilen sınıflamalara değinilmiştir. Değerlerle ilgili ilk testi Spranger kullanmıştır.

2.3.1.Spranger Değer Sınıflaması

Spranger, değerleri altı bölümde incelemiş ve tüm insanların bu altı değer tipinden birine girebileceğini ifade etmiştir. Bunlar; bilimsel, estetik, siyasi, ekonomik, dini ve sosyal değerler olarak gruplandırılabilir. Bu gruplar aşağıdaki şekilde açıklanabilir:

*“**Bilimsel Değer:** Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirci, akılcı ve entelektüeldir.”*

*“**Estetik Değer:** Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.”*

*“**Politik Değer:** Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.”*

*“**Ekonomik Değer:** Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.”*

“Dini Değer: *Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder.”*

“Sosyal Değer: *Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir, bencil değildir.”*

Bahsedilen değerler kesin çizgilerle birbirinden ayrılamaz. Bir değer yukarıdaki değer gruplarından ikisi ya da daha çoğu ile ilişki içerisinde olabilir. Mesela, empati hem ahlaki hem sosyal değer kabul edilebilir (Varol, 2013, s. 16).

2.3.2.Rokeach Değer Sınıflaması

Değerleri iki ana grupta toplayan Rokeach (1973); hayatın temel hedeflerini gösteren değerleri amaç değerler ve bu amaçlara ulaşmak için kullanılan davranışları ise araç değerler olarak adlandırmıştır.

Rokeach’ın yaptığı bu çalışmaya göre değerler amaç ve araç değerler olarak ikiye ayrılır. Her grupta 18 adet değer vardır. Amaç değerler hayatın ana amaçlarını, araç değerlerde bu amaçlara ulaşmada kullanılacak davranış biçimlerini kapsamaktadır.

Amaç Değerler: *“Aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecan verici bir hayat, iç huzur, mutluluk, kendine saygı, özgürlük, rahat bir hayat, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk.”*

Araç Değerler: *“Bağımsız olma, affedici, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, itaatkâr, kendini kontrol edebilen, kibar, kendine hâkim, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever, yaratıcı olma”* (Varol, 2013, s. 16).

2.3.3 Schwartz Değer Sınıflaması

Schwartz değerleri “başarı, hazcılık, güç, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma, güvenlik” gibi on değişik grupta incelemiştir. Bu gruplarda toplam 56 değer yer almaktadır (Varol, 2013, s. 15).

Schwartz Rokeach’ın yapmış olduğu sınıflamadan yola çıkarak on değer tipinden oluşan bir gruplama yapmıştır. Değer sayısı toplam elli altıdır. Schwartz’ın değer grupları aşağıdaki gibidir:

“Güç (power): Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntümü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek.

Başarı (achievement): Başarılı olmak, yetkin (muktedir) olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak.

Hazcılık (hedonizm): Zevk, hayattan tat almak.

Uyarılım (stimulation): Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.

Öz yönelim (self- direction): Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olma .

Evrenselcilik (universalism): Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyaya barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma, iç uyum.

İyilikseverlik (benevolence): Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat, alçak gönüllü olmak.

Gelenekselcilik(tradition) : Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat (Dünyevi işlerden el ayak çekmek), mahremiyet.

Uyma (confirm) : Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek.

Güvenlik (security) : Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak.”

2.4.Değerlerin Tanımları

Çalışmada yer alan değerlerin tanımları aşağıdaki gibidir:

Değer: İlk olarak Değer sözcüğünü “*Znaniğcki*” dile getirmiştir. Son zamanlarda birçok tanımı bulunan değer sözcüğü günümüzde önemsenen bir kavram haline gelmiştir. Değer, Latince “*kıymetli olmak*” veya “*güçlü olmak*” anlamlarında bulunan “*valere*” kökünden gelmiştir (Bilgin, 1995).

Sorumluluk: Sorumluluk kavramı Güncel Türkçe Sözlük(2019)’da “*Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Adil Olma: Güncel Türkçe Sözlük(2019)’da “*Adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli.*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Aile Birliğine Önem Verme: Güncel Türkçe Sözlük(2019)’da “*Aile, karı, koca ve çocuklardan oluşan topluluk, aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü, birlikte oturan hısım ve yakınların tümü, aynı gaye üzerinde anlaşılan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü.*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Dürüstlük: “*Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru (kimse)*” ye “*dürüst*”, “*o kimsenin yaptığı bu erdemli davranış ve tutuma*” “*dürüstlük*” denir (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Hoşgörü- Duyarlılık: Güncel Türkçe Sözlük(2019)’da “*Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans.*” şeklinde tanımlanmaktadır. Duyarlılık da “*Dış etkenlere karşı duyarlılığı olan duygun hassas.*” şeklinde tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Özgüven: “*Bir görüşmede görüşmecinin araştırmayı sunarken ve sürdürürken kendine duyması gereken güven.*” şeklinde tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Çalışkanlık: “*Gayretli, çalışmayı seven, faal.*” olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Empati: “*Duygudaşlık, kişinin kendisini başka bir bilincin yerine koyarak söz konusu bilincin duygularını, isteklerini ve düşüncelerini, denemeksizin anlayabilmesi becerisi.*” şeklinde tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Fedakârlık: “*Bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi çıkarlarından vazgeçme.*” şeklinde tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Kültürel Mirasa Sahip Çıkma: Kültür kelimesi “*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.*” şeklinde tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Alçakgönüllülük: “*Kendi değerini olduğundan aşağı gösteren, başkalarını küçük görmeyen, büyülenmeyen (kimse), mütevazı, tevazulu.*” şeklinde tanımlanır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Selamlaşma: “*Bir kimseyle karşılaşıldığında, yanından uzaklaşıldığında kendisine söz ve işaretle nezakette bulunma, merhaba*” olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Şefkat- Merhamet: Şefkat, “*sevecenlik*” olarak tanımlanmaktadır. Merhamet “*bir canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntüdür*” (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

İyilik yapmak: “*İyi olma durumu, salah.*” ile “*Karşılık beklenilmeden yapılan yardım, kayra, lütuf, kerem, ihsan, inayet.*” olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Vatanseverlik: “*İnsanların ülkelerine, topraklarına, yaşama biçimlerine vb. karşı olan sevgilerini yansıtan, değişik tarihsel dönemlerde değişik içeriği olan tutum.*” olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Estetik Duyguların Geliştirilmesi: “*Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu, bedii, bediiyat.*” olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Nazik Olmak: “Nazik” sözü, “Başkalarına karşı saygılı davranan.” olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

İyimserlik: “Genellikle her düşünce ve işi iyi olarak değerlendiren, kötümser karşıtı, nikbin, optimist.” şeklinde tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Bağımsız ve Özgür Düşünebilme: Özgür sözcüğü “Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya, şarta bağlı olmayan, serbest, hür.” olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Temizlik: “Kirli, lekeli, pis, bulaşık olmayan, arı, pak, münezzeh, hijyen, hijyenik.” şeklinde tanımlanır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Dostluk: “Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi görüşülen kimseyle dost olma durumu.” olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Misafirperverlik: “Kapısı herkese açık olan, misafir ağırlamayı seven, kendi yediğinden fazlasını misafire sunmak için uğraşan kişilere” misafirperver denir (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Sevgi: “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.” olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Yardımlaşma: “Yardımlaşmak işi.” şeklinde tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Saygı: “Üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram, başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.” şeklinde tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

Cesaret- Liderlik: “Cesaret, tehlikeli bir işe girerken kişilerin kendinde bulduğu güvendir.” Liderlik de yine aynı sözlükte; önder olmak, şeklinde tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2019).

2.5. Türk Millî Eğitim Sisteminde Değerler

Değerler Türk Milli Eğitim sisteminin genel amaçlarına baktığımızda ilk sıralarda yer almaktadır. Millî Eğitim Temel Kanunu'nda bulunan genel amaçlar şu şekildedir:

Türk millî eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. *“Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;”*

2. *“Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;”*

3. *“İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.”*

Bütün bunlardan yola çıkarak Türkçe dersinin bir değer aktarma dersi olduğu söylenebilir. 2018 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bulunan temalar ve konu önerilerinin neredeyse tamamını, bir değerle ilişkilendirmek mümkündür. Programın giriş kısmında “Değerler” başlığına yer verilmesi ve temaların tamamının değerlerle ilişkili olması programın olumlu özelliklerindedir.

Ancak ders kitaplarında değer içeren kazanım ve etkinliklerin önceki programlarda olduğu gibi yine sınırlı sayıda tutulması ve değerleri kazandırırken öğretmene yol gösterecek açıklamalara yer verilmemesi bu programın eksiklikleri arasındadır.

2.6.2018 Yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Değerler Eğitimi

“Program, belirli bir amaca ulaşmak adına, Ne için? Hangi yollarla? Nasıl? Ne kadar sürede? Hangi ortamlarda? Ne kadar? vb. soruların olası cevaplarının, mevcut bilgi birikiminden yararlanılarak önceden belirlenip ortaya koyulması olarak tanımlanabilir.” Bu soruların yanıtlarının programı oluşturan kişilerin benimsedikleri felsefenin ana ilkeleriyle bir yandan da halihazırda olan ekonomik, sosyal, fiziksel özelliklerle uyum sağlaması beklenir. Belli bir öğretim seviyesindeki insanların istenen özelliklere sahip olmaları amacı ile meydana getirilen öğretim programlarında da bu sorulara verilecek yanıtların; devletle, Milli Eğitim Bakanlığı'nın benimsediği felsefenin ana ilkeleriyle ve bu bireylerin ekonomik, sosyal, gelişim özellikleri ile uyum içinde olması beklenmektedir (Demirel, 1999; Sönmez, 2001).

Değerlerle ilgili program incelendiği zaman 2006 ve 2015 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programları'nda değerlerin ayrıca bir başlık olarak yer almadığı görülmektedir. Fakat bu programlar detaylı incelendiğinde, değerlere üstü kapalı bir biçimde değinildiği görülmektedir. 2017 yılında yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda, “değerler” için ayrıca bir başlık açılmıştır. Bu yönüyle kendinden önceki programlardan ayrılmaktadır. 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilere kazandırılmak istenen değerler, verilen temalar ile belirtilmiştir.

2018 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda değerler incelendiğinde ayrı bir başlık olarak yer aldığı görülmektedir. Fakat ayrı bir program ya da öğrenme alanı olarak görülmemektedir. 2018 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda eğitim sistemimizin, temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmekle görevli olduğu MEB, 2018'de özellikle vurgulanmıştır:

Bir toplumun istikbalinin değerlerini özümsemiş ve bu değerleri sahip olduğu özelliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu su götürmez bir gerçektir. Bunun için eğitim sistemi, öğrencilere uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında gösterme yeterliliğini kazandırma hedefiyle hareket eder. Eğitim sistemi yalnız akademik yönden başarılı, belirli bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri özümsemiş insanlar yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma hedefi çerçevesindeki görevini, öğretim programlarını da içine alan eğitim programıyla yerine getirir. Eğitim programı; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm etmenleri göz önüne alınarak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerler, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai amacı ve ruhu olan değerler, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

2018 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın özel amaçları incelendiğinde doğrudan değerlere ilişkin aşağıdaki iki madde göze çarpmaktadır:

1. *“Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,”*
2. *“Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır” (MEB, 2018, s. 8).*

2018 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı ile kazandırılmak istenen değerler, temalarda yer alan metinler aracılığıyla verilmektedir. “Erdemler”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temaları bütün sınıf seviyelerinde işlenmesi zorunlu olan temalardır. Bu temalarda yer alan içerik tavsiyeleri şöyledir:

“Erdemler: ahlak, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sıla-i rahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma vb.”

“Millî Kültürümüz: aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıla, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb.”

“Millî Mücadele ve Atatürk: 15 Temmuz, Atatürk, Çanakkale, cesaret, Cumhuriyet, fedakârlık, gazilik, İstiklâl Marşı, kahramanlık, Kut’ül Amare, millî egemenlik, millî irade, millî kimlik, millî mücadele, Sarıkamış Harekâtı, şehitlik, vatanseverlik vb.” (MEB, 2018, s. 16).

2.7.Değerler Eğitimi Yönergesi

Değerler Eğitimi Yönergesi değerleri kazandırma noktasında çeşitli amaçlar içerir.

Değerler eğitimi yönergesinde belirtilen amaçlar aşağıdaki gibidir:

“Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincini kazandırmak. Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak. Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu vatandaşlar olarak yetiştirmek. Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak. Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak beden ve ruh sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için bilimsel süreçlere ve ahlakî değerlere uygun olarak karar verme alışkanlığını kazandırmak. Öğrencilerin kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, plânlı çalışma alışkanlığına ve eleştirel bakış açısına sahip, estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olmalarını sağlamak. Öğrencilerin kendisine, ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilecek yapıda bireyler olarak

yetiştirilmesini sağlamak. Öğrencilerin kişisel, toplumsal tüm kaynakları ve zamanlarını etkin, yerinde ve verimli kullanmalarını sağlamak. Öğrencilere temel insanî değer ve erdemleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olmak. Öğrencilere okuma zevk ve alışkanlığı kazandırmak. Öğrencilere Türk dilini sevdirecek, dilimizdeki yozlaşmaların önüne geçilmesini sağlamak. Her öğrencinin biricik ve tek olmasını, bu tek ve biriciklerin çoklar olabilmesini ve okullarımızı çoklar içinde özel olmayı sağlayan bir yaşam merkezi durumuna getirmeyi sağlamak. Öğrencilerimizin millî, manevî ve evrensel değerleri hayata geçirmelerini sağlayarak toplumsal dayanışma ve bütünleşmeye katkı sağlamak. Değerlerimizin gelecek nesillere aktarılmasındaki önemli görevi yerine getirerek artan ve değişen risk ve tehditlerden bireysel ve toplumsal korunmayı sağlamak” (Değerler Eğitimi Yönergesi, 2018, s. 1).

Değerler Eğitimi Yönergesinde bulunan bu amaçlardan hareketle öğrencilere kazandırılmak istenen çeşitli değerler belirlenmiştir.

MEB’in belirlemiş olduğu değerler şunlardır: (Değerler Eğitimi Yönergesi, 2018, s. 4).

- “Hoşgörü- duyarlılık,
- Saygı,
- Sevgi,
- Adil olma,
- Aile birliğine önem verme,
- Alçakgönüllülük,
- Bağımsız ve özgür düşünebilme,
- Cesaret, liderlik,
- Çalışkanlık,
- Doğruluk, dürüstlük,
- Dostluk,
- Empati,
- Estetik Duyguların Geliştirilmesi,
- Fedakârlık,

- İyilik Yapmak,
- İyimserlik,
- Kültürel Mirasa Sahip Çıkma,
- Misafirperverlik,
- Nazik olmak,
- Özgüven,
- Paylaşımçı olmak,
- Selamlaşma,
- Şefkat-merhamet,
- Temizlik,
- Vatanseverlik,
- Yardımlaşma, dayanışma.”

2.8. Türkçe Eğitimi ve Türkçe Öğretmenleri

Dil; yazma, okuma, konuşma ve dinleme becerilerinin bütününden meydana gelen bir sistemdir. Bu becerilerin edinim sırası dinleme, konuşma, okuma ve yazmadır. Öğrencilere bu beceriler Türkçe eğitimi yoluyla kazandırılmaya çalışılmaktadır. Eğitim-öğretim süresince yalnızca bilişsel ve psikomotor kazanımların önemsendiği bir anlayış öğrencilerin tutum, değer gibi duyuşsal kazanımlar yönünden eksik kalmalarına neden olmaktadır. Bundan dolayı toplumsal birlik ve bütünlüğün sağlanması aynı zamanda ortak hedeflerin belirlenmesi güç bir hale gelecektir. Bu da değerler eğitiminin okullarda programlı bir şekilde yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Okullarda verimli bir şekilde değerler eğitiminin yapılması ise bu konunun öğretmenler tarafından içselleştirilmesi ile sağlanabilir (Yazıcı, 2006, s. 499). Bu noktada değerlerin kazandırılmasında öğretmenin rolünün önemi ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenler eğitim-öğretim programlarının uygulayıcısıdır. Bu sebeple değerlerin aktarılmasında aktif rol oynarlar. Değerleri aktarmada kullandıkları yöntem ve teknikler çok önemlidir. Kullanılan yöntem ve teknikler sayesinde kazanılması istenen değerler öğrenciler tarafından daha hızlı ve daha kolay içselleştirilebilir. Eğitimsel oyunlar, öğrenci araştırmaları, grup çalışması, işbirlikli öğrenme, uygulamalı etkinlikler, proje çalışması, drama, tartışma, öğrenci merkezli aktif öğrenme

öğretmenlerin değer eğitimini kazandırırken en sık kullanabileceği yöntem ve tekniklerdir (Halstead, 1996'dan akt. Yazıcı, 2006, s. 509).

Programda değerlerin ne şekilde kazandırılacağına açıkça ifade edilmemiş olması, değer eğitiminin okullarda gerçekleşmediği manasına gelmemelidir. Öğrenciler için örtük olarak değer eğitimini oluşturan bazı unsurlar vardır. Sınıf kültürü, okul kültürü, öğretmenlerin önem verdiği konular, öğretmenlerin iyi veya kötü algıları bu örtük öğrenmelere örnek verilebilir. Fakat değer eğitimi sadece örtük öğrenmeler yoluyla değil, formal eğitimin içerisinde programlı öğrenme yaşantılarıyla beraber de kazandırılması gereken önemli bir konudur (Doğanay, 2006).

Öğretmenlik; bilgi ve becerinin yanında değerleri de yaşamında uygulamayı ve alışkanlık haline getirmeyi gerektiren bir meslektir. Bundan dolayı üniversitelerde öğrenim görmekte olan aday öğretmenlerin mesleklerine dair değerleri edinmeleri gerekmektedir.

2.9.Türkçe Dersi ve Değerler Eğitimi

İlköğretim, çocuğun yetişkinlik döneminde alacağı görevlere hazır olmasının temelini oluşturur. İlköğretimde edinilen kazanımlar öğrencilerin temelini oluşturduğu için üst öğrenimlerinde başarı düzeylerine büyük ölçüde etki etmektedir. Öğrencilere; bilgi, beceri, davranışlar kazandırmak, toplumun yaşam kalitesini ve refahını yükseltmek, eğitimi kitlelere ulaştırmak, gelecek kuşaklara toplumun kültürünü ve değerlerini aktarmak yoluyla toplumun sürekliliğini sağlamak ilköğretimin amaçları arasındadır. Bu amaçları incelediğimiz zaman bireyin toplumsallaşmasını, kültürünü ve değişik kültürleri tanımasını, dürüstlük, saygı, sevgi, sorumluluk gibi evrensel değerleri edinmesini istediği görülmektedir (1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu).

Değerler, örgün eğitim kurumları için oluşturulan programlar yoluyla bir plân dahilinde öğrencilere kazandırılmaktadır. Öğrencilere dil becerileri ve davranışlarını kazandırmak Türkçe öğretiminin görevidir. Türkçe dersi insanların diğer insanlarla sağlıklı iletişim kurmasını ayrıca dil becerilerini kazanmasını sağlarken bununla beraber evrensel ve toplumsal değerleri de kazandırmalıdır. Kendi kültürünü ve ana dilini Türkçe dersinde öğrenen bireyin bu öğrenmeler yoluyla içerisinde yaşadığı toplumun

sahip olduğu değerler konusunda farkındalığı artar. Bundan dolayı değerler eğitiminin Türkçe dersi içerisinde verilmesi oldukça önemlidir.

Türkçe dersi eğitim-öğretim faaliyetlerinin ekseninde olan bir derstir. Değer eğitiminde ihtiyaç duyulan iletişimi gerçekleştirme, Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler yoluyla değerleri aktarma bakımından Türkçe dersinin gerekli ve önemli bir ders olduğu inkar edilemez. Türkçe ders kitaplarındaki metinler; değerleri tespit etmek, öğrencilere değerleri edindirmek için yapılacak etkinliklere yol gösterici olması açısından önemli bulunmaktadır (Kaygana, Yapıcı ve Aytan, 2013, s. 658).

Türkçe dersi; etkili dinlemeyi, doğru ve standartlara uygun konuşmayı, dil bilgisi kurallarını öğretmeyi, güzel okumayı ve yazmayı hedefler. Bununla beraber; öğrencinin milli, ahlaki, sosyal ve evrensel değerleri de kazanmasını hedefler (Doğan ve Gülüşen, 2011, s. 77).

Bu amaçların gerçekleştirilmesinde çeşitli araçlar ön plâna çıkmaktadır. Bu araçlardan en önemlisi Türkçe derslerinde kullanılan edebi metinlerdir. Edebi metinlerle anlama ve anlatma becerileri kazandırılırken bununla beraber toplumsal değerlerimiz de tanıtılmaktadır. Millî, manevi ve evrensel değerlere karşı hassas; bu değerlere önem veren öğrencilerin yetiştirilmesinde Türkçe dersi önemli bir konumdadır (Yaman vd., 2009, s. 108).

Bunun yanında *“Türkçe dersinde işlenen metinler; öğrencilere ana dilini sevdirmesi, kültürel ve tarihi değerlere ilgi uyandırması, bilişsel ve duyuşsal açıdan ilgi uyandırması, çeşitli mesajlar vererek onları eğitmesi açısından büyük öneme sahiptir”* (MEB, 2006).

Türkçe dersi salt bilginin aktarıldığı bir ders değildir. Öğrenciler Türkçe dersinde ilgi ve yeteneklerini tüm açılardan ortaya koyabilir (Solak ve Yaylı, 2009, s. 447). Değer aktarımı yapılırken bu durum göz önünde bulundurulmalı teorikte işlenen değerler pratiğe dökülmelidir. Bütün bunlardan yola çıkarak Türkçe dersinin değerler eğitimi açısından büyük önem arz ettiği söylenebilir.

2.10. Türkçe Ders Kitapları ve Değerler Eğitimi

Ders kitapları eğitim ve öğretim sürecinde kullanılan ana kaynaklardır. Ders kitapları; öğrencinin yaşına ve bilgi düzeyine uygun, bilişsel ve duyuşsal becerilerle zenginleştirilmiş metinlerden oluşan, öğretim programlarının temel ilkelerine uygun bir biçimde oluşturulan, içinde barındırdığı bilgileri öğretmen vasıtasıyla öğrencilere ileten, yazılı eğitim-öğretim materyalleridir (Çeçen ve Çiftçi, 2007, s. 39). Ders kitapları eğitim-öğretim ortamını belirleyen önemli araçlardır. Bu yüzden ders kitaplarından yalnızca sıradan kağıt tomarları olarak bahsedilmemelidir. Öğrencilerin zihinsel tasarımlarının oluşumu, okuma alışkanlığı kazanması vb. birçok yaşam faaliyeti ders kitaplarıyla biçimlenmektedir (Yapıcı, 2004, s. 122). Program ile öğrenci arasında bir köprü işlevi gören (Ataman, 2001) ders kitaplarının amacına ulaşabilmesi öğretmenlerin etkili bir şekilde onu kullanabilmesiyle olur. Ama öncelikli olarak bu ders kitaplarının öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve fiziksel niteliklerine uygun şekilde yapılandırılması gerekir.

Ayrıca ders kitapları dersle ilgili bilgilerin bulunduğu bazen tek başına bazen ise öğretmenin rehberliğinde işlenen, eğitim-öğretim programlarına uyumlu olması gereken yazılı materyallerdir. Ders kitapları öğretmenin yol göstericiliği ile dersin daha düzenli işlenmesini sağlar. Türkçe derslerinde büyük oranda ders kitapları kullanılmaktadır. Bunun yanında etkili bir program ile beraber ders kitaplarının da değerlerin kazandırılmasında yeri önemlidir. Yazıcı (2006, s. 129)'a göre; okullardaki ders kitaplarında kahramanların nitelikleri bireysel ve kültürel değerler bakımından nadiren anlatıldığı için kazandırılmak istenen değerler öğrencilere kazandırılmamaktadır. Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerde kullanılan kahramanlar o dönemin özellikleri ile beraber anlatılırsa öğrenciler bu değerleri daha çabuk bir biçimde içselleştirebilir.

Görüldüğü üzere derslerin ana materyali olan ders kitapları değer eğitiminde yararlanılan en önemli kaynaklardandır. Ders kitaplarının kurgusu değer eğitimi sağlayacak biçimde olmalıdır. Bu anlamda Türkçe ders kitapları değer eğitimi kazandırabilecek bir donanıma sahip olmalıdır.

2.11.Değer Aktarımında Metinlerin Rolü

Aynı dili konuşan, aynı toprak üzerinde hayatını sürdüren, aynı kültüre sahip olan milletler; bütünlüklerini bozmamak ve bu bütünlüğün sürekliliğini sağlamak amacıyla değerlerini gelecek nesillere aktarmak ister. Teknoloji devrinin yaşandığı bu günlerde bireyler birbirlerinden bu denli uzaklaşmış iken bu hedefi gerçekleştirmek çok daha zorlaşmıştır. Bu aşamada okul, iyi bireyler yetiştirir ve toplumun sürekliliğini sağlamak için bireylere evrensel değerleri kazandırır. Değerleri kazandırmada okul en işlevsel kurumdur.

Öğrencilere okullarda evrensel değerlerin kazandırılması gerekir. Değerleri kazandırırken en etkili yol Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerdir (Doğan ve Gülüşen, 2011, s. 76). Türkçe derslerinin en önemli kaynağı olan metinler, değerlerin gelecek nesillere aktarımında da bir köprü vazifesi görmektedir. Öğrencilerin metinlerle bir araya gelmesini sağlayan araçlardır ders kitaplarıdır. Türkçe derslerinde çeşitli bilgi ve becerileri kazandırırken farklı türlerdeki edebi metinler araç olarak kullanılmaktadır. Değerleri aktarırken olay metinleri, hikâye edici metinler gibi metin türlerinden faydalanılabilir (Fırat ve Mocan, 2014, s. 28).

Öğrenciler ders kitaplarında karşılaştıkları bu farklı türdeki metinler vasıtasıyla farklı sosyal rollerle karşılaşmaktadır. Ayrıca bu metinlerde bulunan evrensel değerlerin aktarılması yoluyla iyiyle kötüyü ayırt edebilmekte, doğru davranmayı ve düşünmeyi öğrenmektedir (Çelikpazu ve Aktaş, 2011). Bu yüzden Coşkun ve Sargın'ın (2007) söylediği gibi ders kitaplarında bulunan metinler gerçek hayatla uyumlu, okunabilir, yorumlanabilir ve anlaşılır olmalıdır.

Metinler genellikle örtülü anlam içerir. Ders kitaplarını hazırlayanlar bu durumun farkında olmalı ve metinler seçilirken özenli davranılmalıdır. Ders kitabı hazırlayan kişilerin Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nde(2016) yer alan: *“Temel insan haklarına aykırılık taşımaması; cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasî düşünce, felsefî inanç, mezhep ve benzeri ayrımcılık içermemesi; bilimsel ilke ve yöntemlere uygun olarak hazırlanmış olması, estetik, edebî, kültürel ve sosyal değerlere uygun olması, görsel unsurlarının toplumun ortak değerleriyle bağdaşması esasları göz önünde bulundurulması”* maddelerine dikkat etmeleri bile yeterlidir.

Günümüzde kitap okuma alışkanlığı yeterli düzeyde değildir. Bu sebeple öğrencilere ancak ders kitaplarındaki metinler yoluyla ulaşılabilmektedir. Ders kitaplarına metin seçerken bu durum göz önünde bulundurulmalı çok özenli çalışılmalıdır. Çünkü bu metinler değer eğitiminin en etkili aracıdır. Yeni nesillere değerler bu metinler yoluyla aktarılır (Doğan ve Gülüşen, 2011, s. 78).

Bu konuyla ilgili olarak 2018 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda "Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri" başlığı altında metinlerin taşınması gereken özellikler 14 madde olarak sıralanmıştır. Bu maddelerden değerlerle ilgili olanları şunlardır:

1.Madde: *"Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk Cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir."*

7. Madde: *"Ders kitabında temaları destekler nitelikte edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir."*

9. Madde: *"Metinlerdeki eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler (argo ve küfür, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsellik, şiddet vb. içeren unsurlar) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılmalıdır"* (MEB, 2018, s. 19).

2018 programında üzerinde durulduğu gibi ders kitaplarına alınacak metinler edebî, estetik, millî ve kültürel değerlerle yüklü olmalı öğrencilerin metinler aracılığıyla değerleri kazanmalarını destekleyecek özellikte olmalıdır.

2.12.İlgili Araştırmalar

Değerler eğitimi ile ilgili yapılan çeşitli çalışmalar şunlardır:

Yaman, Taflan ve Çolak (2009) *"İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler"* adlı çalışmalarında ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerde yer alan değerleri ele almışlardır. İnceledikleri Türkçe ders kitaplarında metinlerde en fazla sosyal değerlere en az da dini ve iktisadi değerlere yer verildiği sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca şiir türündeki metinlerde estetik

değerlerin daha ağırlıklı olduğu ve 6. sınıf Türkçe ders kitabında teorik değerlerin daha çok bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin değerleri edinmesinde metinlerin rolünden bahsedilmiş ve bundan yola çıkarak Türkçe ders kitaplarına metin seçilirken titiz davranılmasının önemi vurgulanmıştır.

Fidan (2009) “*Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri*” isimli çalışmasında “*Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği*” bölümündeki öğrencilerin değer öğretimiyle ilgili fikirlerini tespit etmeye çalışmıştır. Değer öğretimi için değerleri yaşamının çok önemli olduğu ve değer öğretiminin en az bilgi kadar değerli olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Dersler bilgi ağırlıklı işlendiğinden öğrencilerin değere yükledikleri anlamların birbirinden farklı olduğunu ve bu konuda sıkıntılar yaşandığını ayrıca değer öğretimini medyanın olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Doğan ve Gülüşen (2011) “*Türkçe Ders Kitaplarındaki (6-8) Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi*” adlı çalışmalarında MEB’in bastığı 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerde hangi değerlerin yer aldığını bulmayı ve değerlerin sınıflara göre dağılımını belirlemeyi amaçlamışlardır. İncelenen çoğu metinde değerlerin az da olsa bulunduğu 9 metinde ise değere rastlanmadığı ulaşılan sonuçlardandır. İncelenen toplam 76 metin içerisinde en çok bulunan değerler, ulusal değerler (30) ve sorumluluk (24) değerleri iken en az bulunan değerler ise: hayvan sevgisi (3) ve misafirperverlik (3) değerleri olmuştur. Ayrıca daha etkili bir değer aktarımı için değerlerin metinlere daha dengeli dağıtılması ve etkinliklerle de değer aktarımının desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Atalay (2013) “*2012-2013 Öğretim Yılı İlköğretim 6.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan ‘Sevgi ve Duygular’ Temalarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmasında iki farklı yayınevini Türkçe ders, çalışma, öğretmen kılavuz kitaplarında bulunan sevgi ve duygular temalarını değerler açısından incelemiştir. İnceleme sonucunda bu temalardaki hedef ve kazanımların dil becerilerini ve bilişsel becerileri kazandırdığı ama sevgi ve duygu değerlerini kazandırmadığı görülmüştür. Bu temalarda doğrudan duygu ve sevgi değerini karşılayan kazanımların yer almadığı görülmüştür. İki kitapta da öğrenciyi duyuşsal yönden geliştirecek eğitsel

oyun, rol yapma, empati etkinlikleri, drama, örnek olay,gezi-gözlem, tartışma gibi yöntem ve tekniklere daha sık yer verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kaygana, Yapıcı ve Aytan (2013) *“Türkçe Ders Kitaplarında Değer Eğitimi”* adlı çalışmalarında 6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin üzerinde durduğu değerleri mercek altına almışlardır. Bu metinlerin öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal niteliklerine göre değer eğitimiye katkısı olup olmadığı üzerinde durmuşlardır. Çalışma 6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarından rastgele belirlenmiş 6 metin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda: incelenen metinlerin değer eğitimi için yeterli olmadığı, ders kitabı için belirlenen metinlerde ve metinlerin temalar ile ilişkilendirilmesinde estetiğin geri planda kaldığı ve değerleri aktarılırken kullanılacak metinlerin sahnelemeye uygun metinler olması gerektiği sonuçlarına ulaşmışlardır.

Fırat ve Mocan (2014) *“Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâyelerde Yer Alan Değerler”* adlı çalışmalarında Muğla’da okutulmakta olan 6,7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan öyküleri değerler bakımından incelemişlerdir. Çalışmada 22 öykü incelenmiş bunun sonucunda metinlerde daha çok ahlaki ve manevi değerlerin daha sonrasında ise evrensel değerlerin bulunduğu tespit edilmiştir. Fakat programda yer alan milli değerlerin öykülerde bulunmadığı görülmüştür.

Kardaş (2015) *“Orhun Abidelerinin Türkçe Öğretiminde Değer Aktarımı Açısından Önemi II: Kül Tigin Abidesi”* isimli çalışmasında Orhun Abideleri’nin ikincisi olan Kül Tigin Abidesi’nin Türkçe değer aktarımı bakımından önemini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda Kül Tigin Abidesi’nde, direkt ve dolaylı olarak Türk milletinin 26 farklı değerinden olmak üzere, 155 değer unsuru belirlenmiştir.

Kardaş ve Cemal (2017) *“Değerler Eğitimi ve Türkçe Öğretiminde Değer Eğitimi Üzerine Yapılan Araştırmalara İlişkin Kaynakça Denemesi”* adlı çalışmalarında Türkiye’de Türkçe öğretiminde değer eğitimi üzerine yapılan bilimsel çalışmaları belirlemeyi, bu eserlerde öne çıkan değerleri tespit etmeyi ve alan araştırmacılarına “Türkçe öğretiminde değerler eğitimi kaynakçası” sunmayı amaçlamışlardır. Araştırmada; Türkçe öğretiminde değer eğitimi üzerinde toplamda 73 bilimsel çalışmanın yapıldığı belirlenmiştir. Bu çalışmaların 40’ını (%54,4) yüksek

lisans tezi, 30'unu (%40,8) makale, 3'ünü (%4,08) ise bildiri türünden araştırmalar oluşturmuştur. Türkçe değer eğitimi çalışmalarında 127 değerin incelendiği belirlenmiştir. En yüksek frekansa sahip 25 değer şu şekildedir: Saygı (f:33), Sevgi(f:32), Yardımseverlik (f:31), Dürüstlük (f:30), alışkanlık (f:28), Sorumluluk (f:27), Hoşgörü (f:23), Bilimsellik (f:22),Aile birliğine önem verme (f:22), Duyarlılık (f:21), Adil Olma (f:20), Estetik (f:19), Dayanışma (f:18), Misafirperverlik (f:18), Vatanseverlik (f:17), Bağımsızlık (f:16), Sağlıklı olma (f:16), Tanrı inancı (f:15), Temizlik (f:15), Barış (f:14), özgürlük (f:12), Fedakârlık (f:12), Sabırlı olma (f:10), Arkadaşlık-dostluk (f:9), Sadakat (f:8).

Gl (2017) *“Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin (5. Sınıf) Değerler Eğitimi Yaklaşımıyla İncelenmesi”* alışmasında Ortaokul Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı'ndaki değerleri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın sonucuna göre değerlerin temalara dağılımında homojenlik görülmemiştir. Bazı değerler belirli temalarda çok yer alırken kimi değerlere aynı temada yer verilmediği gözlemlenmiştir. Ders kitabının tamamındaki değerlere baktığımızda en fazla yer verilen değerlerin evrenselcilik, başarı ve hazcılık olduğu belirlenmiştir. Kitapta en az yer verilen değerlerse g, uyma ve iyilikseverliktir. Bu sonuçlardan yola çıkılarak temalarda bulunan değerlerin homojen biçimde dağıtılması ve temaların değerle daha uyumlu olması tavsiye edilmiştir. Ayrıca değerlere kitapta kazanım olarak yer verilirken özellikle Türk Millî Eğitimi'nin genel amaçlarının dikkate alınması önerilmiştir.

şahin (2017) *“Cengiz Aytmatov'un Eserlerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi ve Ortaokul Türkçe Ders Kitapları için Metin nerileri”* adlı çalışmasında Cengiz Aytmatov'un Türkçeye çevrilmiş kurgusal eserlerini incelemiş ve bu eserlerde bulunan değerleri tespit etmiştir. Araştırma sonucunda 2765 değer bulunmuştur. Bu metinlerden 20'si Türkçe ders kitaplarında yer alması için tavsiye edilmiştir.

Tokcan (2017)'in *“Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın ocuk şiirlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi”* alışmasında 422 şiirin içinde 479 değer mesajı tespit edilmiştir. Bu şiirlerin içerisinde en fazla sevgi değeri görülmüştür. Bu değeri saygı, sorumluluk, duyarlılık ve alışkanlık değerleri takip etmiştir. Metinlerde en az bulunan değerler:

temizlik, kanaatkârlık, sabır ve misafirperverlik değerleri olmuştur. Değer eğitiminde şiirlerin oldukça önemli bir edebi tür olduğu, değer eğitiminde şiir türünün özellikle yer alması gerektiği ayrıca şiirler arasında da değer eğitiminde Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinden yararlanılması gerektiği araştırmanın sonuçlarıdır.

Sırakaya (2018) "*Muzaffer İzgü'nün 1970-80 yılları arasında yayınladığı Yedi Öykü kitabının değerler eğitimi açısından incelenmesi*" isimli çalışmada son dönem Türk edebiyatında üretkenliği ile dikkatleri çeken Muzaffer İzgü'nün 1970-1980 seneleri arasında yayınladığı yedi hikâye kitabını değerler eğitimi bakımından incelemeyi amaçlamıştır. Muzaffer İzgü'nün incelenen öykülerinin değerler bakımından zengin olduğu ve ortaokul 7. ve 8. sınıflarda eğitim gören öğrencilere okutulabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Gözel (2018) "*Hayat bilgisi dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*" adlı çalışmasında 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında yenilenen ilkökul hayat bilgisi dersi (1.-2.-3. sınıflar) öğretim programlarında yer alan değerler eğitimi uygulamalarını sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmektedir. Bu temel amaç doğrultusunda hayat bilgisi dersi öğretim programında yer alan kazanımlar, ders ve çalışma kitaplarında yer alan etkinlik örnekleri değerler bakımından incelenmiş ve değerlerin uygulama sürecine ilişkin öğretmen görüşleri alınmıştır. 2017-2018 Hayat Bilgisi Dersi Programları'nda yer alan ve kazandırılması hedeflenen değerlere ilişkin (1.-2.-3. sınıflar) doküman incelemesi sonuçlarına göre programların ve ders kitaplarının birebir örtüşmediği; programlarda yer alan kazanımlar, ünite isimleri ve ders süreleri açısından 1. sınıf ders programı dışında kayda değer anlamda büyük farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Karasu (2018)'in "*İlkokula uyarlanmış Dede Korkut hikâyelerinde değerler eğitimi*" adlı çalışmasına baktığımızda Dede Korkut Hikâyeleri'nde en çoktan en aza doğru, dini değerler, sevgi, cesaret, aile değerlerine önem verme, merhamet, cömertlik, alçak gönüllülük, saygı, vefa, vatan sevgisi, dayanışma ve dürüstlük olmak üzere on iki adet değer ortaya çıkmıştır. En çok değer içeren hikâye, "Tutsak Olan Salur Kazan'ın Oğlu Tarafından Kurtarılması" hikâyesidir. İçerdiği değerlerin çeşitliliği bakımından en zengin olanı ise "Kazan Bey Oğlu Uruz Bey'in Tutsak Olması" adlı hikâye olarak tespit

edilmiştir. Ayrıca "Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi" hikâyesi, ilkokula uyarlanmak için kısaltılmış, bu nedenle de sadece dini değerler içerdiğinden en az değer içeren hikâye olarak tespit edilmiştir.

Senek (2018)'in "*Aytül Akal'ın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*" çalışmasında Aytül Akal tarafından kaleme alınan 58 masalda 20 değer tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır: "*Adaletli olma, arkadaşlık, barış, cesaret, çalışkanlık, dayanışma, doğruluk, duygudaşlık, fedakârlık, kanaatkârlık, özgürlük, sabırlı olma, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, şükür, tasarruf etme, temizlik, yardımlaşma.*" Elde edilen bulgular sonucunda, incelenen masalların değerler eğitimine kaynaklık edebileceği söylenebilir.

Kahya (2018) 5,6,7 ve 8. Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikleri değerler eğitimi açısından incelediği çalışmada; 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde 223, 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde 214, 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde 78 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde 110 kere değer biriminin yer aldığını belirlemiştir. Bu ders kitaplarındaki etkinliklerde toplamda 625 defa değer tespit etmiştir.

3.BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma sürecinde izlenen yolla ilgili bilgiler detaylı bir şekilde verilmeye çalışılmıştır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve bu konunun öğretmen görüşleri bağlamında değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışma nitel araştırma yöntemine göre düzenlenmiş, veriler nitel veri toplama teknikleri kullanılarak toplanmış ve nitel analiz yapılarak çözümlenmiştir. Nitel araştırma *“Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma”* olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Nitel araştırmalarda yaygın olarak üç veri toplama yöntemi vardır: görüşme, gözlem ve yazılı dokümanların incelenmesi. Nitel araştırma yöntemine göre düzenlenen bu çalışmada da nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme ve doküman inceleme kullanılarak veriler elde edilmiştir.

3.2.Çalışma Grubu ve Çalışma Dokümanı

Çalışma dokümanı olarak 6.sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabı ele alınmıştır. Eksen yayınları kitabının tercih edilme sebebi kitaptaki metinlerle ilgili öğretmenlerle yapılmış olan görüşme ve bu görüşmeye mevcut ders kitabını okutan öğretmenlerin katılmış olmasıdır. Çalışma grubuna katılmış öğretmenler de Bitlis ilinde görev yapan Türkçe öğretmenleridir. Dolayısıyla araştırmanın çalışma grubunu Bitlis ili ortaokullarında bulunan 10 Türkçe öğretmeni oluşturmuştur. Her okuldan 1 Türkçe öğretmeni ile görüşme yapılmıştır.

Çalışma grubunun seçiminde verilerin toplanmasındaki kolaylık, ekonomiklik ve kontrolün sağlanması için araştırmacının kolaylıkla ulaşabileceği gruplar tercih

edilmiştir. Araştırmaya katılan çalışma grubuna ait kişisel bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1. *Çalışma Grubuna Ait Kişisel Bilgiler*

Kişisel Bilgiler		<i>n</i>	Toplam
Cinsiyet	Kadın	5	10
	Erkek	5	
Yaş Aralığı	30 ve altı	8	10
	31-35	2	
Mesleki Deneyim	0-5 yıl	8	10
	6-10 yıl	2	

Araştırmanın çalışma grubunu Bitlis ilinde görev yapan 10 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcıların 5'i kadın, 5'i erkektir. Katılımcılardan 8'i 30 yaşın altında iken 2 katılımcı 31-35 yaş aralığında bulunmaktadır. 0-5 yıl arası kıdeme sahip 8 katılımcı, 6-10 yıl arası kıdeme sahip 2 katılımcı vardır. Katılımcılar görüşmede sorulan soruları eksiksiz cevaplamışlardır.

3.3. Veri Toplama Araçları, Verilerin Toplanması ve Veri Analizi

3.3.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Yarı yapılandırılmış görüşme yönteminde, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlar. Buna karşın araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000).

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi: Türkçe öğretmenlerinin değer algılarını öğrenmek ve değer aktarımında 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler ile ilgili düşüncelerini belirlemek üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Formun hazırlanması sürecinde konuyla ilgili kaynaklar taranmış ve araştırmanın amacına uygun olarak bir soru havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan soru havuzundan araştırmanın amacına hizmet ettiği düşünülen sorular seçilerek görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formunda yer alan sorularla ilgili olarak uzman görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda görüşme formu yeniden

düzenlenerek forma son hali verilmiştir. Bu işlemlerin sonucunda görüşme formunda araştırmanın amacına hizmet ettiği düşünülen 11 soruya yer verilmiştir (Ek-1).

Verilerin Toplanması: Araştırmanın veri toplama ayağında 10 Türkçe öğretmenine ulaşılmıştır. Öğretmenlerden çalışmaya konu olan 40 metni okuyup değerler açısından incelemeleri istenmiştir. Öğretmenlerin gönüllülüğü doğrultusunda farklı zamanlarda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar sorulara göz attıktan sonra görüşmeye başlanmıştır. Sırayla sorular yöneltilmiştir. Görüşme bittikten sonra ses kayıtları 3-4 kez dinlenmiş ve transkript edilmiştir. Görüşme formlarında tasnif ve ayırt etme yoluna gidilmiştir. Öncelikle görüşmelerden hareketle isim listeleri hazırlanmış ve her katılımcıya bir kod (Ö1, Ö2, Ö3, ...) verilmiştir. Buna göre tüm uygulamalara katılan öğretmenler tespit edilmiş ve verilen kodlara göre sıralanmıştır. Sonuç olarak 10 öğretmen araştırmaya kaynak oluşturan görüşmeye katılmışlardır. Bu işlemlerden sonra görüşmeler kodlama, kod birleştirme ve temalaştırma aşamalarına geçilmiştir.

Verilerin Analizi: Çalışmada elde edilen görüşme verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde, birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir ve okuyucunun anlayacağı biçimde düzenlenerek yorumlanır. Görüşme verilerinin içerik analizinde amaç, görüşme sürecinde toplanan verilerden birbirine benzeyenleri belirli temalar altında bir araya getirmek ve bunları düzenli bir şekilde sunmaktır. Bu süreçte öncelikle veriler kodlanır, elde edilen kodlar sınıflandırılarak bu kodları en iyi şekilde açıklayan temalar oluşturulur; veriler, kodlar ve temalara göre düzenlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Öğretmenlerin değer algısını ve 6. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerdeki değerlerle ilgili öğretmenlerin görüşlerini belirlemek için hazırlanan görüşme formunun analiz edilmesinde kodlayıcılar arası uyuma bakılmıştır. Kodlamada öğretmen adaylarının görüşleri yargı bildiren ifadeler şeklinde kodlanmaya çalışılmıştır. Örneğin; Ö3'e ait "*Misafirperverlik, yardımlaşma gibi değerler aklıma geliyor.*" cümlesinden "*misafirperverlik*" ve "*yardımlaşma*" olarak iki ayrı kod elde edilmiştir. Kodlama sürecinde tekrar eden kodların yanına bir işaret konarak frekans

belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca kodları temsil ettiği düşünülen cümleler not alınmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik: Bu çalışmada araştırmanın geçerliğini sağlamak için doğru ve gerçek bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Veri toplama araçlarının oluşturulmasında literatür ve alan uzmanlarının görüşlerinden faydalanılmıştır. Durum var olduğu şekliyle herhangi bir müdahale olmadan yansıtılmaya çalışılmıştır. Güvenirlik için ise kodlayıcılar arası uyuma bakılmıştır.

Kodlama işleminin güvenilirliğini sağlamak için tesadüfi olarak örneklemin %10'unu temsil eden 1 kişiye ait görüşme formu araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Araştırmacılar bağımsız olarak kodlama işlemini bitirdikten sonra bir araya gelinmiş ve kodlamalar karşılaştırılmıştır. Kodlardaki benzerlikler ve farklılıklar tartışılmış ve kodlayıcılar arasında görüş birliği sağlandıktan sonra araştırmacı analize devam etmiştir. Analiz sürecinde araştırmacı ve alan uzmanı ihtiyaç duyuldukça birlikte analiz yapmışlardır.

3.3.2. Doküman İncelemesi

Araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi: İlk aşamada 2018-2019 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabında bulunan metinlerdeki değerleri incelemek üzere MEB Değerler Eğitimi Yönergesi'nde(2018) verilen 27 değer listelenmiştir. Ders kitaplarındaki metinlerin her biri yardımlaşma/dayanışma, sorumluluk, sevgi, saygı, adil olma, aile birliğine önem verme, dürüstlük/doğruluk, hoşgörü/duyarlılık, misafirperverlik, özgüven, çalışkanlık, fedakârlık, iyimserlik, iyilik yapmak, paylaşımcı olmak, empati, cesaret/liderlik, nazik olmak, dostluk, temizlik, bağımsız ve özgür düşünebilme, estetik duyguların geliştirilmesi, vatanseverlik, şefkat/merhamet, selamlaşma, alçakgönüllülük, kültürel mirasa sahip çıkma değerlerinin işlenmesi bakımından incelenmiştir. Bu incelemeden hareketle değerler temalara ve metin türlerine göre ayrıca tasnif edilmiştir.

Verilerin Toplanması: Araştırmanın bulgularına temel oluşturan verilerin toplanması sürecinde 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabındaki 40 metinde bulunan değerler tespit edilmiştir. İlk olarak Türkçe ders kitabındaki her bir metin ilettiği değerler açısından incelenmiştir. Analiz yapılırken cümle birimleri dikkate alınmış bir değer metinde kaç kez geçtiği analiz edilmeye çalışılmıştır. Buna göre bir metinde bir değer metnin farklı bölümlerinde farklı sayılarda geçtiği görülmüştür. Her metnin detaylı bir şekilde analiz edilmesinden sonra bu değerler temalara göre yeni bir tasnife tabi tutulmuştur. Bu tasnif sonucunda değerlerin hangi temalarda yoğunlaştığı ortaya çıkmıştır. Bir sonraki aşamada değerler metin türlerine göre ayrıca incelenmiştir. Bu incelemede metinler bilgilendirici, öyküleyici ve şiir türü olmak üzere üç kategoride değerlendirilmiştir. Buna göre de değerlerin ağırlıklı olarak hangi tür metinler aracılığıyla verildiği tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi: Çalışmanın veri kaynağını oluşturan metinler doküman analizine tabi tutulmuştur. Bailey (1982) doküman incelemede dört aşamadan bahseder: Veri setinin belirlenmesi, kategorilerin geliştirilmesi, analiz biriminin saptanması, verilerin sayısallaştırılması. Araştırmacı kullandığı kategoriler ve analiz birimine göre bulduğu sonuçları var ya da yok (ilgili kategorinin dokümanda olup olmadığı) şeklinde nicelleştirilebilir (Bailey'den aktaran Cansız Aktaş, 2014, s. 363).

Geçerlik ve Güvenirlik: Çalışmada incelenen metinlerin güvenilirliği için birinci temadaki toplam 5 metin kodlayıcılar tarafından ayrı ayrı değerler açısından kodlanmıştır. Miles ve Huberman güvenirlilik formülüne göre %80 oranında kodlayıcı tutarlılığı sağlanmıştır. Uyum sağlanamayan kısımlar için metinler baştan sona iki araştırmacı tarafından birlikte analiz edilmiş tam anlamıyla tutarlılık sağlandıktan sonra araştırmacı analize devam etmiştir.

4.BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki değerleri farklı açılardan tespit ederek öğretmenlerin değer ve 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki değerlerle ilgili algılarını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın bulguları detaylı bir şekilde sunulmaya çalışılmıştır.

4.1. 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan değerlerin incelenmesine dayalı bulgular

Bu bölümde ders kitabında bulunan metinlerde yer alan değerlerin genel dağılımına bakılmıştır.

Tabloda Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tamamında yer alan değerlerle ilgili incelemeler yer almaktadır.

Tablo 2. Metinlerde Bulunan Değerler

Temalardaki Metinler		Sevgi	Sorumluluk	Saygi	Hoşgörü- Duyarlılık	Özgüven	Empati	Adil Olma	Cesaret- Liderlik	Nazik Olmak	Dostluk	Yardımlaşma Dayanışma	Temizlik	Doğruluk- Dürüstlük	Aile Birliğine Önem Verme
1. Tema	1.metin	-	1	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
	2.metin	-	5	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	3	-
	3.metin	-	1	-	-	-	-	-	-	1	7	5	-	2	-
	4.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	5.metin	-	-	1	1	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
2. Tema	1.metin	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	2.metin	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	3.metin	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	4.metin	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	5.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
3. Tema	1.metin	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-
	2.metin	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
	3.metin	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	4.metin	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	5.metin	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
4. Tema	1.metin	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
	2.metin	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
	3.metin	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	4.metin	-	-	4	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	5.metin	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Tema	1.metin	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2.metin	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	3.metin	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	4.metin	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	5.metin	-	-	3	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
6. Tema	1.metin	1	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	2.metin	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
	3.metin	3	1	3	2	-	1	1	-	1	-	-	-	3	-
	4.metin	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-
	5.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7. Tema	1.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	2.metin	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	3.metin	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	4.metin	5	2	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1
	5.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8. Tema	1.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1
	3.metin	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	4.metin	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	5.metin	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam(f)		20	26	20	14	1	2	4	13	9	12	14	8	11	5

Tablo 3. Metinlerde Bulunan Değerler (Tablo 2'nin devamı)

Temalardaki Metinler		Bağımsız ve Özgür Düşünebilme	İyimsellik	Estetik Duyguların Geliştirilmesi	Misafirperverlik	Vatanseverlik	İyilik Yapmak	Çalışkanlık	Paylaşımı Olmak	Şefkat-Merhamet	Selamlama	Alçakgönüllülük	Fedakarlık	Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	Toplam(f) Tablo(1-2)
1. Tema	1.metin	1	1	-	-	7	1	-	-	-	-	-	-	-	16
	2.metin	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
	3.metin	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	3	1	23
	4.metin	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	5
	5.metin	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	8
2. Tema	1.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	7
	2.metin	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	3
	3.metin	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	6
	4.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	5.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3
3. Tema	1.metin	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	7
	2.metin	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	6
	3.metin	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	7
	4.metin	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2	6
	5.metin	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	8
4. Tema	1.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
	2.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	5
	3.metin	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	7
	4.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
	5.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
5. Tema	1.metin	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	5
	2.metin	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	9
	3.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4
	4.metin	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	6
	5.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
6. Tema	1.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5
	2.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	3.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
	4.metin	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	9
	5.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
7. Tema	1.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	2.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	3.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	4.metin	-	-	-	-	-	3	-	-	2	-	-	-	-	17
	5.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
8. Tema	1.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
	2.metin	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	6
	3.metin	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	4
	4.metin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	5.metin	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3
Toplam(f)		9	1	0	6	21	14	7	8	2	3	0	6	11	247

Tablolara bakıldığında 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabında 8 tema, bu temalar içerisinde 40 metin olduğu görülmektedir. Metinlerde en çok yer alan değer sorumluluk değeri olarak tespit edilmiştir. Bunu takiben vatanseverlik, sevgi ve saygı değerleri gelmektedir. Estetik duyguların geliştirilmesi ve alçakgönüllülük değerlerine metinlerde rastlanmamıştır. İyimserlik ve özgüven değerlerine de sadece 1 kez rastlanmıştır. 23 değerın yer aldığı 1. temanın 3.metni en çok değerin rastlandığı metindir. 6. ve 7. tema 5. metinde ayrıca 8. tema 1. metinde hiç değere rastlanmamıştır. Metinlerde öne çıkan değerlerle ilgili örnekler şöyledir:

1.temanın 1. metninde geçen “*Şehit olursam bunu üzerime örtün. Vatan bayrağın dalgalandığı yer değil midir, dedi.*” cümlesi vatanseverlik, bağımsızlık ve özgür düşünme değerlerini karşılar.

1. temanın 2. metninde bulunan “*Ling annesine boş bir saksıyı götürmeyeceğini söylediye de annesi saksıyı götürmesini ve dürüst olmasını öğütledi.*” cümlesi doğruluk-dürüstlük değerini işaret eder.

1. temanın 3. metninde geçen “*Bizim dostluğumuza güvenmeni isterim. Burada herhangi bir tehlike olsaydı sana hiç çekinmeden söyledik. Burası verimli bir yerdir. Suyumuz, yeşilimiz boldur. İstersen bizimle kalıp dostumuz olabilirsin.*” cümlesi dostluk, yardımlaşma-dayanışma ve paylaşımcı olmak değerlerinin üçünü de karşılamaktadır.

Aynı metinde geçen “*Atalarımız ne kadar doğru söylemiş: “Başına bela gelmediği sürece en zengin sensin”*” cümlesi ise kültürel mirasa sahip çıkma değerini karşılar.

2. temanın 1. metninde bulunan “*Nevruz öncesinde evlerde ve sokaklarda genel bir temizlik yapılır. Kutlamalar sırasında insanlar temiz veya yeni kıyafetler giymeye özen gösterir.*” cümlesi temizlik değerine işaret eder.

2. temanın 3. metninde yer alan “*O fakir aile, evin son tavuğuyla hiç tanımadıkları bu yabancıların karnını doyurmuştu.*” ifadesi fadâkarlık ve iyilik yapmak değerlerini karşılamaktadır.

3. temanın 5. metninde geçen “*O kadın anamızdır üç Genç Osman doğuran*” dizesi saygı değerini karşılar.

4. temanın 2. metninde geçen “*O da bir an önce onların yaptığı gibi büyük denizlere ulaşmalı ve o yerleri kendi gözleriyle görmeliydi. Sonra bir gün, her ne pahasına olursa olsun bu nehre geri dönmeli, kendi yavruları doğana kadar onların başında beklemeli ve görevini tamamlamanın mutluluğu içinde yaşama veda etmeliydi.*” cümlesinde sorumluluk değerine rastlanmaktadır.

4. temanın 3. metninde yer alan “*Yaa! Ne sandın? Bilmece demek, ben demek; ben demek, bilmece demek. Söyle bilmeceni, al cevabını.*” cümlesi özgüven değerini karşılamaktadır.

5. temanın 1. metninde geçen “*Her insan, başka insanlarla mutludur. Her ulus, başka uluslarla... Mutluluk, birlikte yenilen bir meyve. Birbirinden irak görünsek de Güneşimiz ve ayımız birdir, üzüntümüz, sevincimiz bir. Kişi var olamaz tekte.*” dizeleri paylaşımcı olmak değerini işaret etmektedir.

6. temanın 1. metninde yer alan “*Hayata dayanmanın en emin çaresi de hayata sevmektir. İnsan bir kere hayatı sevince onun bütün külfetlerine katlanır; hiçbiri ağır gelmez. Sizi çok seven anneniz nasıl sizin yüzünüze hep gülerek bakarsa siz de hayata güler yüzle bakar, etrafınızdaki insanlara da neşe verir, hayatın bir kat daha güzelleşmesine hizmet edersiniz.*” cümleleri sevgi değerini karşılar.

6. temanın 3. metninde geçen “*Kızgınlığınızı haklı görebilirim ama beni aşağılamayın. Hele başkalarının yanında onurumu kırmayın. Unutmayın ki ben de sizi yabancılardan yanında güç duruma düşürebilirim.*” ifadesi empati değerini karşılar.

7. temanın 2. metninde yer alan “*Kullanılmayan lambaları söndürerek, televizyonları kumandayla uyku hâline getirmeyip düğmesine basıp tamamen kapatarak, kâğıt ve cam gibi malzemelerin geri kazanımı konusunda özen göstererek, muslukları tam kapatarak bu işe başlayabilirsiniz. Unutmayın, gezegenimiz hepimizin yardımı olmazsa yaşanmayacak hâle gelecek.*” cümlesinde sorumluluk değerine rastlanmaktadır.

8. temanın 3. metninde geçen “*Bir süre ağzının dolu olduğunu işaret ederek konuşamayacağını anlatır.*” cümlesi nazik olma değerini karşılar.

8. temanın 5. metninde bulunan “*Pasteur, çocuğun yardım almadığı takdirde öleceğini bildiğinden ona hastalığın hafif bir türünü şırınga etti. Bu çocuğun hayatını kurtardı.*” cümlesinde iyilik yapmak değerine rastlanmaktadır.

4.2. Değerlerin temalara göre dağılımının incelenmesine dayalı bulgular

Türkçe ders kitaplarındaki değerler temalara dağılımı açısından incelenmiş, ilgili sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4. Temalara Göre Değerler

Değerler	TEMALAR								Toplam (f)
	1.tema Erdemler	2.tema Millî Kültürümüz	3.tema Millî Mücadele	4.tema Çocuk Dünyası	5.tema Birey ve Toplum	6.tema İletişim	7.tema Doğa ve Evren	8.tema Bilim ve Teknoloji	
Sevgi	-	4	4	1	1	4	6	-	20
Sorumluluk	7	-	2	1	5	5	5	1	26
Saygı	2	3	1	5	4	4	-	1	20
Hoşgörü- Duyarlılık	1	2	-	2	3	4	2	-	14
Özgüven	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Empati	-	-	-	1	-	1	-	-	2
Adil Olma	2	-	-	1	-	1	-	-	4
Cesaret-Liderlik	5	-	5	-	-	1	1	1	13
Nazik Olmak	1	2	-	1	1	1	2	1	9
Dostluk	11	-	-	1	-	-	-	-	12
Yardımlaşma Dayanışma	5	1	2	1	2	1	-	2	14
Temizlik	-	1	-	-	4	1	2	-	8
Doğruluk- Dürüstlük	5	-	-	-	-	6	-	-	11
Aile Birliğine Önem Verme	-	-	-	1	-	2	1	1	5
Bağımsız ve Özgür	2	-	2	-	2	1	-	2	9
Düşünebilme İyimsizlik	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Estetik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Duyuların Geliştirilmesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Misafirperverlik	1	2	-	2	1	-	-	-	6
Vatanseverlik	7	1	13	-	-	-	-	-	21
İyilik Yapmak	8	1	-	1	-	-	3	1	14
Çalışkanlık	-	-	3	-	1	-	-	3	7
Paylaşımçı Olmak	1	-	-	-	5	1	-	1	8
Şefkat	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Merhamet	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selamlaşma	-	1	-	1	1	-	-	-	3
Alçakgönüllülük	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fedâkarlık	4	1	-	1	-	-	-	-	6
Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	1	5	2	2	-	1	-	-	11
Toplam(f)	64	24	34	23	30	34	24	14	247

6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabında toplam 8 tema bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde değerlerin en çok yer aldığı temanın 64 değerle Erdemler teması, değerlerin en az yer aldığı temanın ise 14 değerle Bilim ve Teknoloji teması olduğu görölmektedir. Temalarda toplam 247 değer tespit edilmiştir. 2, 4 ve 7. Temalardaki değer sayısı birbirine yakın iken; 3, 5 ve 6. temalardaki değerler birbirine yakındır.

4.3. Değerlerin hangi tür metinlerde sıklığına ilişkin incelenmesine dayalı bulgular

Türkçe ders kitaplarındaki değerlerin bilgilendirici metin türlerine dağılımı incelenmiş, ilgili sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5. Bilgilendirici Metinlerde Bulunan Değerler

Değerler	Bilgilendirici Metinler Temalar ve Metinler															Toplam (f)	
	1.5. Dostluk (Deneme)	2.1. Nevruz (Makale)	3.2. Atatürk Geometri Kitabı Yazmış (Makale)	3.4. Ankara Türk Odası (Anı)	4.1. Nasrettin Hoca Fıkraları (Fıkra)	5.2. Geri Kazanım (Makale)	5.5. Değerlere Uymada Üç Hata (Makale)	6.1. Güler Yüze ve Gülümeye Dair (Sohbet)	6.2. Teknolojik Bayram Kutlamaları (Sohbet)	6.3. Pulsuz Dilekçe (Mektup)	6.4. Bilgilenirken Medya (Makale)	6.5. Bilinçli Medya Tüketimi (Makale)	7.1. Uzaklar (Gezi Yazısı)	7.2. Gezegeneğimiz İsniyor (Makale)	8.4. Bilimsel Araştırma Yaparken Nelere Dikkat Etmeliyiz? (Makale)		8.5. Mikrop Savaşları (Makale)
Sevgi	-	-	1	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	5
Sorumluluk	-	-	-	-	-	5	-	-	1	1	3	-	-	1	-	-	11
Saygı	1	1	-	-	-	-	3	-	1	3	-	-	-	-	-	-	10
Hoşgörü Duyarlılık	1	1	-	-	-	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-	7
Özgüven	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Empati	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Adil Olma	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2
Cesaret Liderlik	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	4
Nazik Olmak	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	3
Dostluk	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Yardımlaşma Dayanışma	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3
Temizlik	-	1	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5
Doğruluk Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	6
Aile Birliğine Önem Verme	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Bağımsız ve Özgür Düşünebilme	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	5
İyimserlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Estetik Duyguların Geliştirilmesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Misafirperverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vatanseverlik	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
İyilik Yapmak	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Çalışkanlık	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Paylaşımçı Olmak	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
Şefkat Merhamet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selamlaşma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alçakgönüllülük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fedâkarlık	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	-	4	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Toplam(f)	8	7	6	6	3	9	6	5	5	15	9	0	1	1	1	3	85

Tabloya göre 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabında bulunan 40 metinden 16'sının türü bilgilendirici metindir. Bilgilendirici metinlerde toplam 85 değer tespit edilmiştir. Bilgilendirici metinlerde en çok rastlanan değer sorumluluk değeridir. Özgüven, iyimserlik, estetik duyguların geliştirilmesi, misafirperverlik, şefkat-merhamet, selamlaşma, alçakgönüllülük değerlerine bilgilendirici metinlerde rastlanmamaktadır. En çok değer yer aldığı bilgilendirici metin Pulsuz Dilekçe adlı mektuptur. Bilinçli Medya Tüketimi adlı makalede değere rastlanmamıştır.

Bilgilendirici metin türünde rastlanılan değerlere örnekler:

1. temanın 5. metni olan Dostluk adlı makalede yer alan *“Benden uzakta olması onun hoşuna gidiyorsa ya da öyle gerekiyorsa bu durum, bana yanımda olmasından daha fazla zevk verir.”* cümlesi hoşgörü-duyarlılık değerini karşılar.

5. temanın 2. metni olan Geri Kazanım isimli makalede geçen *“Günümüzde, kentlerde ve diğer yerleşim yerlerinde evlerden, işyerlerinden, mağazalardan her gün düzenli olarak toplanan çöpler, genellikle kent dışında bulunan çöplüklere taşınıyor.”* cümlesi temizlik değerini karşılamaktadır.

6. temanın 1. metni olan Güler Yüze ve Gülmeye Dair adlı sohbette yer alan *“Dünyada ilk adımlarını yeni atmaya başlamış bir çocuğa herkes güler yüzle bakar. Onun her kusuru yapabileceğini ve bütün kusurların affedilmeye layık olduğunu önceden kabul ettiğimiz için çocuk karşısında gülümser bir yüz takınırız.”* ifadesi hoşgörü-duyarlılık değerini karşılar.

Aynı metinde bulunan *“Japonlarda yüksek terbiye, en büyük matem günlerinde bile gülümsemeyi emreder. Kocasını ölen bir Japon kadını ziyaretçilerini gülerek karşılamak mecburiyetindedir.”* cümlesi de kültürel mirasa sahip çıkma değerine örnek olabilir.

8. temanın 5. metni olan Mikrop Savaşları adlı makalede yer alan *“Pasteur, bir kahraman olarak öldü. Paris'teki Notre Dame(Nötr Dam) Katedrali'nde kendisi için bir devlet cenazesi düzenlendi.”* cümlesi saygı değerini karşılar.

Türkçe ders kitaplarındaki değerlerin hikâye edici metin türlerine dağılımı incelenmiş, ilgili sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6. Hikâye Edici Metinlerde Bulunan Değerler

Değerler	Hikâye Edici Metinler Temalar ve Metinler													Toplam(f)
	1.1.Forsa (Hikâye)	1.2.Kaynatılmış Tohum (Masal)	1.3.Ceylana Yardım Edenler (Fabl)	2.3.Beş Bir Kümes Birkaç Dolu Kalp (Hikâye)	2.5.Önce İğneyi Kendine Batır Sonra Çuvaldızı Ele (Hikâye)	3.1.Alatürk Orman Çiftliği (Hikâye)	4.2.Ben Kimim? (Fabl)	4.3.Bilmece (Tiyatro)	5.3.Ömür Törpüsü (Hikâye)	5.4.Sihirli Pasta (Hikâye)	7.4. Beyaz Diş (Roman)	8.2.Robotik ile Enerji (Çizgi Roman)	8.3. Newton'un Elması (Tiyatro)	
Sevgi	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	5	-	-	8
Sorumluluk	1	5	1	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1	11
Saygı	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3
Hoşgörü	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	2	-	-	4
Duyarlılık	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Özgüven	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Empati	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Adil Olma	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Cesaret	4	1	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	8
Liderlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nazik Olmak	-	-	1	1	1	-	-	1	-	-	1	-	1	6
Dostluk	-	-	7	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	8
Yardımlaşma	-	-	5	-	1	1	-	-	-	2	-	2	-	11
Dayanışma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temizlik	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Doğruluk	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aile Birliğine Önem Verme	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	3
Bağımsız ve Özgür	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	4
Düşünebilme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İyimserlik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Estetik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Duyguların Geliştirilmesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Misafirperverlik	-	-	1	2	-	-	-	2	-	1	-	-	-	6
Vatanseverlik	7	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	9
İyilik Yapmak	1	-	1	1	-	-	-	1	-	-	3	-	-	7
Çalışkanlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	4
Paylaşımçı Olmak	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Şefkat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2
Merhamet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selamlaşma	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	3
Alçakgönüllülük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fedâkarlık	-	-	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5
Kültürel	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
Mirasa Sahip Çıkma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam(f)	16	12	23	6	3	7	5	7	4	6	17	6	4	116

Tabloya göre 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabındaki 40 metinden 13'nün türü hikâye edici metindir. Hikâye edici metinlerde toplam 116 değer tespit edilmiştir. En çok değer tespit edilen hikâye edici metin Ceylana Yardım Edenler isimli fabl metnidir. En az değer tespit edilen hikâye edici metin ise Önce İğneyi Kendine Batır Sonra Çuvaldızı Ele adlı hikâyedir. Hikâye edici metinlerde en çok rastlanan değerler sorumluluk ve yardımlaşma-dayanışma değerleridir. Empati, estetik duyguların geliştirilmesi ve alçakgönüllülük değerlerine ise rastlanmamıştır.

Hikâye edici metin türünde rastlanılan değerlere örnekler:

1. temanın 1. metni olan Forsa adlı hikâyede geçen *“Ara sıra kasabaya iniyor, ihtiyarlığına acıyanların verdiği ekmek parçalarını toplayıp dönüyordu.”* cümlesi iyilik yapmak değerini karşılar.

En çok değer tespit edildiği Ceylana Yardım Edenler isimli fabl metninde yer alan *“Bir insanın dürüstlüğü alışverişte belli olur. Akraba ve evladın değeri yoksul kalınca anlaşılır.”* cümlesi doğruluk-dürüstlük değerini karşılar.

Aynı metinde yer alan *“Vefalı dostumuz kaplumbağanın başına bir kötülük gelmesinden korkuyorum. Oysa o, dostluk kurarken hiçbir çıkar gözetmedi. Dostlarının her zaman yanında oldu. Onlar için gereğinde hayatını tehlikeye attı.”* cümlesinde fedâkarlık değerine rastlanmaktadır.

3. temanın 3. metni olan Bilmece adlı tiyatrodaki geçen *“Efendim, gider misafir odasında otururuz. Bize birer kahve, birer de çay getirirler.”* cümlesi misafirperverlik değerini karşılar.

8. temanın 3. Metni olan Newton'un Elması adlı tiyatrodaki yer alan *“Zeynep, elinde iki elmayla gelir. Elmanın birini masa başında ders çalışan Özlem'e verir.”* cümlesi paylaşımcı olmak değerini karşılar.

Aynı metinde yer alan *“Bu bilgin, aynı zamanda hem astronom hem de felsefeci. Tam yirmi bir yaşındayken profesör olmuş. 1661'de... Düşünsene, ne kadar gençmiş!”* cümlesi çalışkanlık değerini karşılamaktadır.

Türkçe ders kitaplarındaki değerlerin şiir türüne dağılımı incelenmiş, ilgili sonuçlar tabloda sunulmuştur.

Tablo 7. Şiirlerde Bulunan Değerler

Değerler	Şiir											Toplam (f)
	Temalar ve Metinler											
	1.4.Adsız Çeşme	2.2. Türküler Dolusu	2.4. Bayrak	3.3.30 Ağustos	3.5.Dolunayda Kurtlar	4.4.Kentlerde Yaşayan Çocuklar da Oyun Oynamak İster	4.5.Çocuk ve Resim	5.1.Birlikte	7.3.Orman	7.5.Gün Doğuyor	8.1.Uçakla Yolculuk	
Sevgi	-	1	3	-	1	-	1	-	1	-	-	7
Sorumluluk	-	-	-	1	1	-	-	-	2	-	-	4
Saygı	-	-	2	-	1	4	-	-	-	-	-	7
Hoşgörü	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	3
Duyarlılık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özgüven	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Empati	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Adil Olma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cesaret	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Liderlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nazik Olmak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dostluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yardımlaşma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dayanışma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temizlik	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2
Doğruluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dürüstlük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aile Birliğine	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Önem Verme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bağımsız ve	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özgür	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Düşünebilme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İyimserlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Estetik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Duyguların	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Geliştirilmesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Misafirperverlik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vatanseverlik	-	1	-	6	4	-	-	-	-	-	-	11
İyilik	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Yapmak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çalışkanlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paylaşımçı	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	4
Olmak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şefkat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Merhamet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selamlaşma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alçakgönüllülük	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fedâkarlık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kültürel	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Mirasa Sahip	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çıkma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam(f)	5	3	5	7	8	7	1	5	5	0	0	46

Tabloya göre 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabındaki 40 metinden 11'nin türü şiidir. Şiir türü metinlerde toplam 46 değer tespit edilmiştir. Yukarıdaki tabloya göre şiiirlerde en çok rastlanan değerin vatanseverlik olduğu görölmektedir. Değerlerin en çok yer aldığı şiir Dolunayda Kurtlar şiiridir. Gün Doğuyor ve Uçakla Yolculuk adlı şiirlerde değere rastlanmamıştır.

1.temanın 4. metni olan Adsız Çeşme şiirinde geçen bu dizeler iyilik yapmak değerini karşılar:

“İyilik bir su, bırak aksın

Gönül denen bu çeşmeden.

Sen de böyle yapacaksın,

Hiç karşılık beklemeden.”

2. temanın 2. metni olan Türküler Dolusu şiirinde geçen bu dizeler kültürel mirasa sahip çıkma değerini karşılar:

“Nasıl unuttur nasıl

Ömründe bir defa

Kâzım'ın türküsünü dinleyen.”

En çok değerin yer aldığı 3. temanın 5. metni olan Dolunayda Kurtlar adlı şiirde geçen bu dizeler cesaret-liderlik ve vatanseverlik değerlerini karşılar:

“Sen bunu hep yapmıştın; ne zaman ateş düşse

Ve ne zaman kanasa devletin parmakları.

Tek başına devletsin, yedi düvel üşüse.

Vuramaz ya ruhunu gavurun uçakları!”

Türkçe ders kitaplarındaki değerlerin metin türlerine göre genel dağılımı incelenmiş, ilgili sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 8. Metin Türlerine Göre Değerler

Değerler	Bilgilendirici	Hikâye Edici	Şiir Türü	Toplam (f)
	Metinler	Metinler	Metinler	
	Toplam değer (f)	Toplam değer (f)	Toplam değer (f)	
Sevgi	5	8	7	20
Sorumluluk	11	11	4	26
Saygı	10	3	7	20
Hoşgörü-Duyarlılık	7	4	3	14
Özgüven	-	1	-	1
Empati	1	-	1	2
Adil Olma	2	2	-	4
Cesaret-Liderlik	4	8	1	13
Nazik Olmak	3	6	-	9
Dostluk	4	8	-	12
Yardımlaşma- Dayanışma	3	11	-	14
Temizlik	5	1	2	8
Doğruluk-Dürüstlük	6	5	-	11
Aile Birliğine Önem Verme	2	3	-	5
Bağımsız ve Özgür Düşünebilme	5	4	-	9
İyimsellik	-	1	-	1
Estetik Duyguların Geliştirilmesi	-	-	-	-
Misafirperverlik	-	6	-	6
Vatanseverlik	1	9	11	21
İyilik Yapmak	2	7	5	14
Çalışkanlık	3	4	-	7
Paylaşıcı Olmak	2	2	4	8
Şefkat-Merhamet	-	2	-	2
Selamlaşma	-	3	-	3
Alçakgönüllülük	-	-	-	-
Fedâkarlık	1	5	-	6
Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	8	2	1	11
Toplam (f)	85	116	46	247

Yukarıdaki tabloda metin türlerine göre değerleri incelediğimizde 116 değer ile hikâye edici metin türünde değerlere daha fazla yer verildiği görülmektedir. 46 değer ile değerlere en az yer verilen tür ise şiirdir. Bilgilendirici türdeki metinlerde ise 85 değere rastlanmıştır.

4.4.Öğretmenlerin değer algılarının belirlenmesine ve metinlerin ilettiği değerler açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesine dayalı bulgular

Bu bölümde çalışmaya katılan öğretmenlerin değer ve 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki değerlerle ilgili algıları incelenmiştir.

Aşağıdaki tabloda değerler eğitimi kavramıyla ilgili öğretmenlerin algıları yer almaktadır.

Tablo 9.Değerler eğitimi kavramıyla ilgili öğretmenlerin algıları

Kategori	Alt Kategori	Frekans (f)
Değerler	Yardımsızlık	4
	Sevgi	4
	Hoşgörü	4
	Vatanseverlik	3
	Saygı	3
	İnsanlık	2
	İyilik	2
	Adalet	1
	Misafirperverlik	1
	Dayanışma	1
	Dürüstlük	1
	Paylaşımçı Olmak	1
	Dostluk	1
Tanımlar ve Amaçlar	İyi insan yetiştirme	4
	Tarihsel ve evrensel olması	3
	Dini inaçları	1
	Toplumsal yaşayış biçimleri	1
	İnsanların birbirleriyle uyum içinde olması	1
	Huzurlu bir ortam oluşturma	1
	Toplumun üzerinde uzlaştığı davranışlar	1
	İnsanların hayattan beklentileri	1
Değerlerin Kazandırılma Şekli	Değerlerin eğitimin içinde verilmesi	3
	Değerleri aktarıırken rol model olunması	2
	Değerlerin oluşmasında sosyal çevrenin, ailenin, öğretmenin, yaşın ve kişilik özelliklerinin etkisi	1
	Değerler eğitiminin okullarda verilmesi	1
	Çeşitli yöntem ve tekniklerin kullanılması	1
	Değerlerin öğretimin içinde verilmesi	1

Tablo incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmenlerin değerler eğitimi kavramıyla ilgili akıllarına en çok gelen değerlerin hoşgörü, sevgi ve yardımseverlik olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili yaptıkları tanım ve amaç cümleleri incelendiğinde iyi insan yetiştirme ve tarihsel evrensel olması üzerinde durulmaktadır. Ayrıca değerlerin kazandırılma şekliyle ilgili öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde değerlerin eğitimin içinde verilmesi ve değerleri aktarırken rol model olunması görüşleri ön plâna çıkmaktadır. Bu konuya örnek olarak Ö1, Ö5 ve Ö9 kodlu öğretmenlerin görüşleri örnek verilebilir.

“Çocukları insani yönden geliştirmek geliyor. Onlara bir şeyler katmak sürekli öğretim yönünden düşünmek değil de biraz da eğitsel yönden yönlendirmek geliyor.”
(Ö5)

“Öğretmen değerleri aktarma konusunda tek bir yonteme bağlı kalmamalı çocukların yaş, ilgi ve yeteneklerini göz önüne alarak çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Değerlerle ilgili öncelikle kendisi bir rol model olmalıdır. Öğrencilerimiz çok dikkatli bu konuda. Öğretmenin hareketlerini taklit ediyorlar hemen. Onun dışında kendini bu konuda her zaman eğitmeli, değerlerle ilgili eğitimlere, seminerlere katılmalıdır. Atatürk'ün de dediği gibi geleceğin onların eseri olduğunun farkında olmalıdır. Bir öğretmenin bir sözü bile birçok kötülüğün önüne geçebilecek tesirdedir. Bu yüzden en çok iş öğretmenlerimize düşüyor diyebilirim.” (Ö9)

“Değerler eğitimi dediğimiz zaman öncelikle değerlerin tanımı ile başlamak lazım. Öğrenci veya bir birey olarak aslında değere yüklediği anlamla alakalı değerler eğitimin amacı. Değere biz insan olarak hangi anlamı yüklüyoruz? İnsanların sosyal hayat tarzlarının, yaşayışlarının, dini inançlarının benimsediği değerler üzerinde önemli bir etkisinin olduğuna inanıyorum. Bu konuda değerler tüm dünyada evrensel olmalı diye klişe bir laf var. Buna tabi ki katılıyorum. Belli başlı değerler tüm dünyada benimsenmesi gerekiyor. Bunlardan en önemli, olması gereken şuan yaşanan dünya standartlarına baktığımız zaman adalet ve insaniyet duygusunun ve tüm bağışlayıcı o hoşgörü duygusunun dünyada yerleşmesi gerekiyor ve bunu biz küçük yaşlarda 5 ve 6.sınıftan itibaren çocuğa vermeye başlarsak ileride iyi insanlar olma yolunda önemli yollar kat edeceğimize inanıyorum.”(Ö1)

Aşağıdaki tabloda değerlerin eğitim öğretimdeki yeriyle ilgili öğretmenlerin algıları yer almaktadır.

Tablo 10. Değerlerin eğitim öğretimdeki yeriyle ilgili öğretmenlerin algıları

Kategori	Alt Kategori	Frekans (f)
Olumlu Görüşler	Değerlerin ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla verilmesi	5
	Değerlerin eğitimin vazgeçilmez unsuru olması	3
	Değerler eğitiminin bilinçli ve programlı bir şekilde verilmesi	2
	Etkinlikler yoluyla değerleri aktarmak	2
	Değer aktarımında öğretmenlerin işbirliği içerisinde bulunması	2
	Öğrencilerin farkında olmadan değerleri benimsemesi	1
	Değer aktarımında sözel derslerin uygunluğu	1
	Geleceğe yön vermesi	1
	Değerlerin kazanım haline gelmiş olması	1
	Değerlerin evrenselliği	1
	Değerler eğitiminin öğrenciler tarafından sevilmesi	1
	Değerlerin eğitim-öğretim yoluyla aktarılması	1
	Olumsuz Görüşler	Değerlerin eğitim boyutuyla sınırlandırılması
Değerler eğitime gerekli önemin verilmemesi		3
Sistemden kaynaklanan sorunlar nedeniyle değerlerin geri plânda kalması		3
Müfredatta yeteri kadar yer verilmemesi		2
Değerlerin benimsenmemesi		1
Değerlerin müfredatla sınırlı kalması		1
Yapılması Gerekenler	Değerler eğitime öğretmenlerin gereken önemi vermemesi	1
	Aile, toplum ve okulun değerleri benimsetme sorumluluğu	2
	Değerlerin diğer derslerin müfredatında da yer alması gerektiği	2
	Aylık değer uygulaması	1
	Değerlerin farklı dersler aracılığıyla aktarılması	1
	Seçilen metin ve etkinliklere önem verilmesi	1
	Okul atmosferine değerlerin yayılması	1
	Değer aktarımında aile, öğretmen, öğrenci işbirliği	1
	Öğretmenlerin rol model alınması	1
	Türkiye geneli sınavlarda değerlerin yer alması	1
Değerlerin sosyal projeler yoluyla aktarılması	1	

Tabloda değerlerin eğitim öğretimdeki yeriyle ilgili öğretmenlerin algıları incelendiğinde çalışmaya katılan 5 öğretmenin değerlerin ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla verilmesi ile ilgili olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Değerlerin eğitimin vazgeçilmez unsuru olduğuna da 3 öğretmen tarafından değinilmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin olumsuz olarak en sık söylediği görüşler: değerlerin eğitim boyutuyla sınırlandırılması, değerler eğitimine gerekli önemin verilmemesi ve sistemden kaynaklanan sorunlar nedeniyle değerlerin geri plânda kalması olmuştur. Yapılması gerekenlere de değinen öğretmenler; aile, toplum ve okulun değerleri benimsetme sorumluluğu ve değerlerin diğer derslerin müfredatında da yer alması gerektiği üzerinde durmaktadırlar.

Değerlerin eğitim öğretimdeki yeriyle ilgili öğretmen görüşlerini yansıtan örnekler:

Ö6: *“Bence değerler eğitimi bizim müfredatta verdiğimiz diğer şeylerden daha önemli. Biz çoğu zaman boşa kürek sallıyor gibi dil bilgisi yok şu kazanımı verdim mi bunu verdim mi onun tereddütüne düşüyoruz. Benim açımdan değerler eğitimi onlardan daha değerli. Onlar verilmesin demiyorum ama onlardan daha değerli.”*

Ö4: *“Eğitim ve öğretimin bir bütün olması gerekiyor. Sadece müfredat değil aynı zamanda özellikle Türkçe dersinde metinlerin içerisine değerlerin de sığdırılması gerekiyor. Metinleri boşu boşuna vermek değil çocuklara aynı zamanda metinler aracılığı ile değerleri de kazandırmamız gerekiyor. Tüm derslerde aslında okulda öğretmenlerle işbirliği içerisinde olsak değer aktarımının daha verimli olacağını düşünüyorum. Tüm öğretmenler bir değer üzerine yoğunlaşmalı. Aylık bir değer üzerine yoğunlaşıp öğrencilere bu değeri kazandırmak için çalışmalar yapmalı.”*

Ö1: *“Öğretim kısmını bize verilen ders kitapları ve Milli Eğitim'in uygulamaya koyduğu zorunlu olarak uygulamamız gereken müfredat dâhilinde zaten gerçekleştiriyoruz ve gerçekleştirilmesi gerekiyor çünkü eğitim sistemimiz onu gerektiriyor. Değerden ziyade baktığımız zaman sonuç odaklı, sınav odaklı bir eğitim sisteminde olduğumuz için çocuğun öğretim kısmını halletmesi gerekiyor ama bunun yanında eğitim kısmını da tabi ki önemsememiz gerekiyor.”*

Aşağıdaki tabloda değerler eğitimine ders plânlarında kazanım olarak yer verilmesi ile ilgili öğretmenlerin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 11. Değerler eğitimine ders plânlarında kazanım olarak yer verilmesi ile ilgili öğretmenlerin görüşleri

Kategori	Alt Kategori	Frekans (f)
Evet ve Nedenleri (n=8)	Öğretmen açısından farkındalığı arttırması	4
	Değerler eğitimi müfredata yedirilerek verilmeli	3
	Türkçe derslerinde değerler metinler aracılığıyla verilmeli	2
	Değerler eğitimine yeterli zamanı ayırabilmek	2
	Öğretmenlerin değerlerle ilgili derse hazırlıklı gelmesi	2
	Öğretmenin değerleri kazandırmada sorumluluk hissetmesi	2
	Değerler sezdirme yoluyla verilmeli	1
	Değerler eğitimine programda verilen önemin arttırılması gerektiği	1
	Değerlere gereken önemin verilmemesi	1
	Değerler eğitimi okulda verilmeli	1
Hayır ve Nedenleri (n=2)	Somut olarak gözlenememesi	1
	Ders içinde çeşitli yöntem ve tekniklerle değer aktarımının yapılması	1

Yukarıdaki tabloyu incelediğimizde çalışmaya katılan öğretmenlere sorulan değerler eğitimine ders plânlarında kazanım olarak yer verilmeli midir sorusuna 8 öğretmenin evet cevabını verdiği görülmektedir. Bu düşüncelerini: öğretmen açısından farkındalığı arttırması ve değerler eğitimi müfredata yedirilerek verilmeli ifadeleriyle desteklemektedirler. 2 öğretmen sorulan soruya hayır cevabını vermiştir. Bunun nedenini somut olarak gözlenememesi ve ders içinde çeşitli yöntem ve tekniklerle değer aktarımının yapılması olarak belirtmişlerdir. Bu konudaki olumlu düşüncelere Ö8 kodlu öğretmenin görüşü örnek verilebilir.

“Değerler eğitimi kazanım şeklinde olsa daha iyi olur. En azından öğretmen bu kazanımı işlemek zorunda olduğu için daha yararlı olur. Yeterli zamanı değerler eğitimine ayırabilir. Değerler ile ilgili derse hazırlıklı gelebilir.” (Ö8)

Aşağıdaki tabloda Türkçe derslerinde değerleri öğrencilere aktarmak için öğretmenlerin kullandığı yollar yer almaktadır.

Tablo 12. *Türkçe derslerinde değerleri öğrencilere aktarmak için öğretmenlerin başvurduğu yollar*

Kategori	Alt Kategori	Frekans (f)
İlişkilendirme	Konu ve metin aracılığıyla açığa çıkarma	6
	Güncel olaylarla örneklendirme	3
	Etkinlikler yoluyla değerleri aktarma	2
	Somut yaşamla ilişkilendirme	2
	Ana fikri sorarak değeri buldurma	2
	Aile ve sosyal çevreyle ilişkilendirerek verme	1
	Okul ikliminde değerleri aktarma	1
Yöntem ve Teknikler	Canlandırma	5
	Tartışma	3
	Soru-cevap Tekniği	3
	Münazara	2
	Rol Yapma	2
	Zıt Tepki	1
	Anlatma	1
	Grup çalışması	1
	Öğrenci araştırmaları	1
	Eğitsel oyunlar	1
	Metin Yazdırma	1

Çalışmaya katılan öğretmenlerle yapılan görüşmeler incelendiğinde Türkçe derslerinde değerleri öğrencilere aktarmak için en çok kullandıkları yöntem ve tekniklerin: canlandırma, soru-cevap ve tartışma olduğu görülmektedir. Konu ve metin aracılığıyla ön plâna çıkarma ve güncel olaylarla örneklendirme yolları da öne çıkmaktadır.

Değerlerin Türkçe derslerinde aktarımı için öğretmenlerin kullandığı yöntemlerle ilgili öğretmen görüşlerini yansıtan örnekler:

Ö2: “Okuma metinlerinde zaten değerler metnin içinde gizil bir şekilde veriliyor. Biz bunu öğrencilerle birlikte açığa çıkarmaya çalışıyoruz. Önce ana fikri yani verilmek istenen değeri buluyoruz. Canlandırma ve zıt tepki yoluyla da olabilir.”

Aşağıdaki tabloda çalışmaya katılan öğretmenlerin incelemelerine göre metinlerde en çok yer alan değerler yer almaktadır.

Tablo 13. Öğretmenlerin incelemelerine göre metinlerde en çok yer alan değerler

Kategori	Alt Kategori	Frekans (f)
Değerler	Yardımseverlik	7
	Sevgi	6
	Vatanseverlik	5
	Sorumluluk	2
	İyilik Yapmak	2
	Saygı	2
	Dürüstlük	2
	Dostluk	2
	Paylaşımçı Olmak	1
	Dayanışma	1
	Empati	1
	Çalışkanlık	1
	Hoşgörü	1

Öğretmenlerle yapılan görüşmelere göre en çok üzerinde durulan değerler temalara göre farklılık göstermektedir. Özellikle Milli Mücadele ve Atatürk temasında vatanseverlik değeri vurgulanırken Erdemler temasında değerlerin yoğun olduğu ifade edilmektedir. Yapılan görüşmelerde kitapta en çok yer verilen değerlerin yardımseverlik, sevgi ve vatanseverlik olduğu görülmektedir. Bu düşüncelere Ö9 kodlu öğretmenin görüşü örnek verilebilir.

“8 temayı inceledim. Değerlerin bazı temalarda daha yoğun olduğunu gördüm. Özellikle erdemler temasında değerler çok yoğun bir şekilde vardı. Çocuklar da değerleri işlemeyi seviyorlar gözlemlediğim kadarıyla. En çok rastladığım değerler ise sevgi değeri, dostluk değeri, Milli Mücadele ve Atatürk temasında vatanseverlik değeri oldu. Neredeyse çoğu değer vardı ama aklıma ilk gelen bunlar.” (Ö9)

Aşağıdaki tabloda metinlerdeki değerlerin yeterliliği ile ilgili öğretmen görüşleri yer almaktadır.

Tablo 14. *Metinlerdeki değerlerin yeterliliği ile ilgili öğretmen görüşleri*

Evet ve Nedenleri (n=3)	Değerlerin varlığı konusunda kitabın yeterli olması	2
	Ana değerlerin yeterli olması	1
Hayır ve Nedenleri (n=7)	Etkinliklerin değer aktarımını desteklememesi	4
	Değerlerin sadece belli temalarda yoğunlaşması	3
	Değerleri aktarmada kitabın yetersiz kalması	2
	Değerlere bütün temalarda daha sık yer verilmesi gerektiği	2
	Bir metinde tek bir değere odaklanılması	1
	Önemli bulunan değerlere yer verilmemesi	1

Metinleri inceleyen öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, öğretmenlerin büyük çoğunluğu metinlerdeki değerlerin yeterli olmadığını düşünmektedir. Etkinliklerin değer aktarımını desteklememesi, değerlerin sadece belli temalarda yoğunlaşması ve değerleri aktarmada kitabın yetersiz kalması bu duruma en çok gösterilen sebeplerdir. Değerlerin yeterli olduğunu düşünen öğretmenler ise, değerlerin varlığı konusunda kitabın yeterli olması ve ana değerlerin yeterli olması görüşlerini belirtmektedir. Bu düşüncelere Ö5 ve Ö7 kodlu öğretmenlerin görüşleri örnek verilebilir.

“Ben çok yeterli olduğumu düşünmüyorum. Verilmek istenen mesaj daha arka planda kalıyor. Tamam metin güzel ama metnin etkinliklerine geçtiğimizde değerlerle ilgili bir şey olduğunu düşünmüyorum. Yüzeysel geçiliyor. Biz çocuğu yönlendirmezsek sadece kitap üzerinden gidersek çocuktan bir verim alamıyoruz.” (Ö5)

“Bazı değerler eksik olsa da kitapta yer alan değerlerin yeterince verildiğini fakat yanlış kitapta yöntem ve etkinlikler kullanıldığını düşünüyorum. Bu kitabın bir eksikliği olsa da bu eksikliği gidermek ve değerlerin sezdirilerek aktarılması görevi tamamen öğretmenin bilgi, beceri ve yaratıcılığına bırakılmaktadır. Bu durum bir açıdan üretkenlik gösterirken diğer bir açıdan tamamen değerlerin aktarılamaması riskini barındırıyor. Öğretmen önemli.” (Ö7)

Aşağıdaki tabloda çalışmaya katılan öğretmenlere göre metinlerde en çok yer verilmesi gereken değerler yer almaktadır.

Tablo 15.Öğretmenlere göre metinlerde en çok yer verilmesi gereken değerler

Kategori	Alt Kategori	Frekans (f)
Değerler	Saygı	7
	Sevgi	5
	Yardımlaşma	4
	Adil Olma	3
	Hoşgörü	3
	Dürüstlük	3
	Paylaşımçı Olmak	2
	Barış	2
	Vatanseverlik	2
	Alçakgönüllülük	1
	İyilik	1
	Misafirperverlik	1
	Empati	1
	Sorumluluk	1
	Temizlik	1

Yukarıdaki tabloya bakıldığında çalışmaya katılan öğretmenlerin metinlerde en çok yer verilmesini istedikleri değerın saygı olduğu görülmektedir. Bunu: büyüklere saygı, fikirlere saygı, insanlara saygı, toplu yaşam alanlarında saygı alt başlıkları halinde görüşmelerde belirtmişlerdir. Saygı değerinden sonra metinlerde en çok yer almasını istedikleri değerın sevgi değeri olduğu görülmektedir. Sevgi değerinin diğer değerleri de beraberinde getirmesi, insanın sosyal bir varlık olması gibi nedenlerle gerekli bir değer olduğunu vurgulamaktadırlar. Ayrıca yardımlaşma, dürüstlük, adil olma, hoşgörü değerleri de metinlerde yer alması gereken değerler olarak çalışmaya katılan öğretmenler tarafından dile getirilmektedir. Metinlerde en çok yer verilmesi gereken değerlerle ilgili öğretmen görüşlerini yansıtan örnek:

Ö6: “En çok eksik bulduğum değerler olacak tabi ki. Barış, misafirperverlik, adil olma, başkasının hakkına saygı duyma bunlar.”

Aşağıdaki tabloda öğretmenlerin metinlerde bulunmasını istedikleri değerlerin yeterliliği ile ilgili öğretmenlerin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 16.Öğretmenlerin Metinlerde Bulunmasını İstedikleri Değerlerin Yeterliliği

Kategori	Alt Kategori	Frekans (f)
Evet ve Nedenleri (n=5)	Değeri tanıma noktasında yeterli olması	1
	Yeterli sayıda yer verilmesi	1
	Erdemler temasında değerlerin kolayca kazanılması	1
Hayır ve Nedenleri (n=2)	Değerler arttırılabilir	2
Kısmen ve Nedenleri (n=3)	Temaya göre değerlerin yoğunluğunun değişmesi	1
	Bazı değerlere yeterince yer verilmemesi	1

Çalışmaya katılan öğretmenlere metinlerde bulunmasını istedikleri değerlere yeteri kadar yer verilip verilmediğini sorduğumuzda; 5 öğretmenin evet, 2 öğretmenin hayır, 3 öğretmenin kısmen cevabını verdiği yukarıdaki tabloda görülmektedir. Evet cevabını veren öğretmenler bu görüşlerini; değeri tanıma noktasında yeterli olması, yeterli sayıda yer verilmesi ve Erdemler temasında değerlerin kolayca kazanılması olarak gerekçelendirmektedir. Hayır cevabını veren öğretmenler değerlerin arttırılması gerektiğini söylemektedir. Kısmen cevabını veren öğretmenler ise temaya göre değerlerin yoğunluğunun değiştiğini ve bazı değerlere yeterince yer verilmediğini vurgulamaktadır. Bu düşüncelere Ö1 ve Ö5 kodlu öğretmenlerin görüşleri örnek verilebilir.

“Yeterince yer verildiğini, çocuklara yararlı olabilecek biçimde 6.sınıf düzeyinde ki çocukların algılayacağı kadar yer verildiğini görebiliyoruz. Sonuçta çocuğun bunları tamamen benimsemesini, 6. Sınıfta kazanmasını beklemediğimiz için çocuktan, değerleri tanıma noktasında yer verildiğini düşünüyorum.” (Ö1)

“Temaya göre değişiyor. Bazı temalarda çok yoğunlukla üzerinde durduğu halde diğer temaya geçince tamamen kopabiliyor değerden. O yüzden ben biraz bağlantısız olduğunu düşünüyorum.”(Ö5)

Aşağıdaki tabloda metinlerde işlenen değerler öğrencilerde farkındalık yaratıyor mu, öğrencilerin davranışlarına yansıyor mu? sorusu ile ilgili çalışmaya katılan öğretmenlerin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 17. Metinlerde işlenen değerlerin öğrencilerde farkındalık yaratma ve davranışlarına yansımaları ile ilgili öğretmen görüşleri

Kategori	Alt Kategori	Frekans (f)
Evet ve Nedenleri (n=5)	Sınıf içi iklime olumlu etkisi	1
	Öğrencilere hoşgörü kazandırması	1
	Öğrencilerde empati değerini arttırması	1
	Sınıf disiplinini sağlaması	1
	Çevre duyarlılığının artması	1
	Derste işlenen metnin öğrencilerin davranışlarına olumlu yansımaları	1
	Değer kazanımının somut olarak gözlemlenmesi	1
Hayır ve Nedenleri (n=1)	Değeri içselleştirememesi	1
Kısmen ve Nedenleri (n=4)	Davranışa yansıtamama	2
	Değer farkındalığının öğrenciye göre değişmesi	1
	Kız öğrencilerin değerleri daha iyi uygulaması	1
	Bazı değerlerin somut olarak gözlenememesi	1
	Değeri kazandırmada okul kültürünün önemi	1
	Pekiştirece göre değişiklik göstermesi	1
	Metinlerin farkındalık yaratmada etkili olması	1
	Somutlaştırıldığında kalıcı olması	1

Metinlerde işlenen değerler öğrencilerde farkındalık yaratıyor mu, öğrencilerin davranışlarına yansıyor mu? sorusuna çalışmaya katılan 5 öğretmenin evet yanıtını verdiği görülmektedir. Derste işlenen metnin öğrencilerin davranışlarına olumlu yansımaları ve sınıf içi iklime olumlu etkisi yorumlarıyla bu görüş desteklenmektedir. Hayır cevabını veren 1 öğretmen bu duruma gerekçe olarak öğrencilerin değeri içselleştirememesini göstermektedir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden 4'ü sorulan soruyu kısmen olarak cevaplamıştır. Öğrencilerin davranışa yansıtamaması, kız öğrencilerin değerleri daha iyi uygulaması ve değer farkındalığının öğrenciye göre değişmesi gibi söylemlerle bu düşüncelerini gerekçelendirmektedirler.

Bu düşüncelere Ö1, Ö4,Ö7 ve Ö9 kodlu öğretmenlerin görüşleri örnek verilebilir.

“Evet özellikle hoşgörü temasında daha önceden bu kavramları işlemeden önce sınıfta bir şiddet olayı gözlemliyordum. Birbirlerine karşı tahammül edemiyorlardı. En ufak bir şey de hemen kavga, sıkıntı baş gösterirken en azından bu kavramları işledikten sonra belli değerleri benimsettikten sonra birbirlerine karşı daha hoşgörülü, empati yaparak düşünebiliyorlar. Bu kavramlar kapsamında sınıftaki disiplini bozan davranışların bir nevi önüne geçtik. En azından köyde şu an mesela kar kış. Kış mevsiminde olduğumuz için sokakta gördükleri bir kediyi, köpeği alıp ona yemek verdiğini söyleyen; gelip bana anlatan öğrenciler de olduğu oluyor. Bu açıdan önemli olduğunu düşünüyorum.” (Ö1)

“Şöyle benim okulum dış çevre olarak biraz sıkıntılı. Köy öğretmeniyim. Biraz sıkıntılı köy. Öğrencilerin bu değerleri yaşantısına aktarması biraz zor açıkçası. Okulda öğrenci öğretmenin gözünün önünde yapıyor ,yapmaya çalışıyor. Evine gidiyor ailesinin yanında gene o değerleri görmediği için çoğu değeri uygulamıyor. Öğrenirken güzel okulda öğrendik tamam güzel yapmalıyız ama hayata gelince çokta uygulayamıyorlar.” (Ö4)

“Metinlerdeki değerlerin öğrencilerde davranış değişikliği yaratması yavaş izlenebilen bir süreç. Bunu özellikle hoşgörü ve benzer değerler için daha belirgin bir şekilde gözlemladim. Özellikle metin sonrası ve öncesi yaptırduğım etkinlikler ve verilen sorumluluklarla daha da etkili olduğunu öğrencilerimde farkındalık yarattığını söyleyebilirim.” (Ö7)

“Çocuktan çocuğa değişiyor bu durum. Aile ortamı ve arkadaş çevresi de metinde işlenen değeri destekleyen davranışlarda bulunuyorsa çocuk bu değeri içselleştiriyor. Özellikle Erdemler temasını işlerken sınıf içi ortamda bir yumuşama ve davranışlarda düzelme olduğunu fark ettim. Çocuklardan bu konuda dönüt de aldım Metinler, onun akabinde özellikle canlandırmalar farkındalık yaratmada çok etkili. Somut olarak gördükleri şeyler 6. sınıf çocuklarının aklında daha çok kalıyor. Bir defasında dürüst olduğu için öğrencimi ödüllendirmiştim. Bunu gören diğer öğrenciler de sonucu ne olursa olsun dürüst davranmaya başladılar. Bu çok hoşuma gitmişti. Bu farkındalığı oluşturmak öğretmenin elinde. Bu konuda duyarlı olmalıyız.” (Ö9)

Aşağıdaki tabloda çalışmaya katılan öğretmenlerin değerleri doğru aktarabilmek için tercih ettiği türler yer almaktadır.

Tablo 18. Değerleri doğru aktarabilmek için öğretmenlerin kullanmayı tercih ettiği türler

Kategori	Alt Kategori	Frekans (f)
Bilgilendirici Türler	Öğretici metinler	1
	Deneme, serüven yazıları, gezi yazısı (7 ve 8. Sınıflar)	1
Hikâye Edici Türler	Olaya dayalı metinler	9
	Tiyatro	2
	Masal	2
	Hikâye, masal, fabl (5 ve 6. Sınıflar)	1
	Karikatür	1
	Fabl	1
Şiir	Şiir	4

Yukarıdaki tabloyu incelediğimizde çalışmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun değerleri doğru aktarabilmek için tür olarak olaya dayalı metinleri tercih ettiği görülmektedir. Olaya dayalı metinlerle öğrencinin kendini özdeşleştirdiğini, duyguyu hissettiğini söylemişler ve somutlaştırma yoluyla değerlerin daha kalıcı hâle geldiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bilgilendirici metinlerin diğer iki metin türüne göre daha soyut kaldığını ve öğrencilerin ilgisini çekmediğini de belirtmişlerdir. Olaya dayalı metinlerden sonra en çok tercih edilen metin türü şiir olmuştur. Vatanseverlik değerinin şiir türüyle daha iyi verilebileceği düşüncesini bu türü tercih etmelerinde gerekçe olarak göstermektedirler. Bu düşüncelere Ö2 kodlu öğretmenin görüşü örnek verilebilir.

“Çocuklar için bilgilendirici metin desek 6.sınıf çocuğu ortalama 10-11 yaş düzeyindeki bir çocuk onun için bilgilendirici metini algılamak çok zor, bu çocuk henüz soyut işlemler dönemine geçemediği için tam anlamıyla, somutluğa ihtiyaç duyuyor. Bundan dolayı olay metinlerini daha çok kullanırsak çocuklar üzerinde en azından olayı içinde yaşayabilme duygusunu hissediyor çocuk ve kendini özdeşleştirebiliyor olay metinleriyle. Bilgilendirici metini okurken de sıkılıyor ve bilgilendirici metin dolayısıyla vermek istediğimiz değeri tam olarak veremiyor. Bundan dolayı eğer kitabın yazarı ben olmuş olsaydım olay ağırlıklı metinleri daha çok kullanırdım.” (Ö2)

Aşağıdaki tabloda çalışmaya katılan öğretmenlerin değerlerle ilgili görüş ve önerileri yer almaktadır.

Tablo 19.Değerlerle ilgili öğretmenlerin görüş ve önerileri

Kategori	Alt Kategori	Frekans (f)
Eğitim-Öğretim Boyutu	Aydın değeri uygulaması	4
	Pano çalışmalarının yapılması	3
	Okulun vizyonu haline gelmesi	2
	Değerlerle ilgili projeler yapılması	2
	Farklı derslerde de değerlere yer verilmesi gerektiği	2
	Değerlerin metinler aracılığıyla aktarılması	2
	Eğitimde değerlerin önemli bir yerinin olması	2
	Değerlerin ders kitabıyla sınırlı kalmaması	2
	Değer aktarımının bilinçli yapılması gerektiği	1
	Değerleri yaparak yaşayarak öğrenme	1
	Değerlerle ilgili okul dışı etkinliklerin yapılması	1
	Tiyatrolar, oyunlar, yarışmalar yoluyla değer aktarımı	1
	Değerlere gereken önemin verilmemesi	1
	Aydın örnek öğrencisi uygulaması	1
	Örnek davranışların ödüllendirilmesi	1
	Değerler günü uygulaması	1
	Okul içi etkinliklerin yapılması	1
	Öğretmen Boyutu	Öğretmenlerin değer aktarımında aktif rol alması
Öğretmenlerin değerlerin farkında olmaması		2
Öğretmen ve ailenin işbirliği içerisinde olması		2
Öğretmenin rol model olması		2
Öğretmenlerin işbirliği içerisinde olması		2
Lisans eğitiminin değerler eğitimi konusunda yetersiz		1
Öğretmenin yaratıcılığının önemi		1
Öğretmenin eğitim becerisinin önemi		1
Öğretmenin yetisinin önemi		1
Öğretmenin değer aktarımında sorumluluk alması		1
Öğretmenin kendini eğitmesi		1
Aile ve Çevre Boyutu	Velinin sorumluluk üstlenmemesi	2
	Ailelere değerlerle ilgili seminer verilmesi	2
	Değerleri oluşturmada arkadaş çevresinin etkisi	1
Toplumsal Boyut	Toplumun değerler konusunda eğitilmesi	1
	Ülkenin vizyonu haline gelmesi	1
	Bilinçsizce televizyon izlemenin değerlere olumsuz etkisi	1
	Televizyondaki kişilerin rol model alınması	1
	Toplumun yapı taşı olması	1

Çalışmaya katılan öğretmenlerin değerlerle ilgili görüş ve önerileri incelendiğinde; eğitim-öğretim boyutu, öğretmen boyutu, aile ve çevre boyutu ve toplumsal boyut olarak 4 başlıkta toplandığı yukarıdaki tabloda görülmektedir. Eğitim öğretim ile ilgili olarak ayın değeri uygulamasının yapılması, pano çalışmalarının yapılması, değerlerin metinler aracılığıyla aktarılması gibi görüş ve öneriler ön plâna çıkmaktadır. Öğretmenlerin lisans eğitiminin değerler eğitimi konusunda yetersiz kalması da dikkat çeken görüşler arasındadır. Ayrıca ailelere değerlerle ilgili seminer verilmesi ve toplumun değerler konusunda eğitilmesi de diğer boyutlarda öne çıkan düşüncelerdir.

Değerlerle ilgili öğretmenlerin görüş ve önerilerini yansıtan örnekler:

Ö3: *“Değerler eğitimi bence önemli. Mümkün olduğu kadar fazlasıyla çocuklara kazandırılmalı, verilmeli. Benim öğretmenlik anlayışında eğitim öğretimden daha önce geliyor. Bence öğrenci iyi insan olmayı öğrenmeli daha sonra dersini öğrenmeli. Bir öğrenci tabir yerindeyse iki kere ikinin dört olduğunu, sıfatları, zamirleri kitaptan kendi çalışarak da öğrenebilir ama insan olmak her zaman öğrenilmiyor. Bu sınıfta kazandırılırsa öğretmen bu konuda rol model olursa öğrenci daha çabuk kazanır diye düşünüyorum.”*

Ö5: *“Çocukları kendi haline bırakmamak gerekir diye düşünüyorum. Bu yönde çok eksik olduğunu düşünüyorum ailelerin. Mesela okulda birçok davranışı yapmazken eve gidip farklı davranışlar sergileyebiliyor. Ailelerle iletişime geçmeliyiz. Okul olarak onlara bir seminer vermeliyiz. Çocukları ile ilgili onları bilgilendirmeliyiz. Mesela aile çocuğunun arkadaş çevresini bilmiyor. Çocuğun değerlerini etkileyen en önemli şey arkadaş çevresi o yüzden aileden sürekli negatif yönde söylemler alıyoruz. Ailelerle bağlantı içinde olmak gerekiyor.”*

Ö9: *“Değerler toplumun yapı taşıdır. Sınavlara, iyi bir liseye, iyi bir üniversiteye, odaklandığımız kadar değerlere odaklanabilseydik şimdi toplum olarak çok farklı yerlerde olurduk. Bugün hapisanelerimizde insanlar varsa zamanında değerleri benimseyemediği için var. Bugün vatanına ihanet eden insanlar varsa o da aynı şekilde zamanında değerleri edinemediği için. Biz öğretmenler bize düşen bu sorumluluğun farkında olmalıyız. Kazanımda olsun ya da olmasın Milli Eğitim'in ilk üç maddesindeki temel amacımız iyi insan yetiştirmek. Bunun bilincinde olmalıyız. Taşın altına elimizi koymaktan çekinmemeliyiz.”*

5. BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Metinlerle İlgili Sonuç, Tartışma ve Öneriler

2018-2019 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesini amaç edinen bu çalışmada ders kitaplarındaki metinler incelendiğinde metinlerde en çok yer alan değer sorumluluk olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Metinlerin bazılarında değerler yeterli ölçüde yer alırken bazı metinlerde hiçbir değer yer almadığı görülmüştür. Türkçe dersinde etkili bir değer eğitimi için değerler metinlere daha dengeli bir şekilde dağıtılmalı, ders kitabındaki metinler öğrencinin değerden kopmamasını sağlayacak şekilde organize edilmelidir. Bilinçli Medya Tüketimi, Gün Doğuyor ve Uçakla Yolculuk isimli 3 metinde değer tespit edilmemiştir. Sorumluluk, vatanseverlik, sevgi, saygı, hoşgörü-duyarlılık, yardımlaşma-dayanışma, iyilik yapmak gibi değerlere çoğunlukla rastlanırken; özgüven, empati, iyimserlik, şefkat-merhamet, selamlaşma gibi değerlere nadiren rastlanmıştır. Estetik duyguların geliştirilmesi ve alçakgönüllülük gibi değerlere ise metinlerde rastlanmamıştır. Bazı değerler ön plâna çıkarken bazı değerler ise geri plânda kalmıştır. Saygı ve sevgi gibi evrensel değerlere metinlerde daha sık yer verilerek öğrencilerin temel değerleri kazanması sağlanmalıdır. Ayrıca metinlerin değerleri kazandırmada etkisi göz önünde bulundurularak Türkçe ders kitabındaki metinlerin temel değerleri kazandıracak nitelikte ve özenle hazırlanması gerekir. Ayrıca bu metinlerde bulunan değerlerin yeterli seviyede olması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Temalara göre değerler incelendiği zaman; değerlerin en çok yer aldığı temanın 64 değerle Erdemler teması, değerlerin en az yer aldığı temanın ise 14 değerle Bilim ve Teknoloji teması olduğu görülmektedir.

Araştırmada incelenen 40 metin türlere göre incelendiğinde 16 bilgilendirici metin, 13 hikâye edici metin ve 11 şiir türünde metnin bulunduğu görülmektedir. Tür olarak en çok bilgilendirici metin bulunmasına rağmen değerlerin en çok yer aldığı tür hikâye edici metinler olarak tespit edilmiştir. Bilgilendirici metinlerde 85 değere, hikâye edici metinlerde 116 değere, şiir türünde metinlerde 46 değere rastlanmıştır. Bu

verilerden yola çıkarak hikâye edici metinlerin değer aktarımında daha çok tercih edildiği sonucuna ulaşılabilir. Öğrenci; kahramanla kendini özdeşleştirdiği, duyguyu hissettiği ve somutlaştırma yapabildiği için değer aktarımında olaya dayalı metinler daha sık tercih edilmelidir.

Doğan ve Gülüşen(2011) 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarını inceleyerek yaptıkları çalışmada 76 metinde en fazla ulusal değerlere ve sorumluluk değerine yer verildiğini belirtmişlerdir. Bu sonuç sorumluluk değeri açısından çalışmamızla örtüşmektedir. Aynı çalışmada en az bulunan değer hayvan sevgisi olarak belirtilmiştir. Bu çalışmada ise ön plâna çıkan değerlerde sevgi değeri karşımıza çıkmaktadır.

Gül(2017) 5. sınıf Türkçe ders kitabını değerler eğitimi yaklaşımıyla incelediği çalışmasında değerlerin temalara dağılımında homojen bir yapının görülmediği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada da değerlerin temalara homojen bir şekilde dağılmadığı görülmektedir.

Yaman, Taflan ve Çolak(2009) çalışmalarında ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında metinlerde en çok sosyal değerlere yer verildiğini belirtmişlerdir. Bu çalışmada da yardımlaşma-dayanışma ve misafirperverlik gibi sosyal değerlere 20 kez rastlanmıştır. Bu bakımdan iki çalışma birbirini desteklemektedir.

Tokcan(2017) çalışmasında Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk şiirlerini değerler eğitimi açısından incelemiş ve incelenen şiirlerde en çok sevgi değerine rastlamıştır. Bu çalışmada incelenen şiirlerde ise en çok vatanseverlik değerine rastlanılmıştır.

Fırat ve Mocan(2014) Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan değerleri inceledikleri çalışmada metinlerde ağırlıklı olarak ahlakî-manevi değerlere yer verildiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada da hikâye edici metinlerde en çok rastlanan değerler yardımlaşma-dayanışma ve sorumluluk değerleridir.

Derslerde ana kaynağın ders kitapları ve çocuklara ulaşan ilk uyarının metinler olduğu düşünüldüğünde ders kitaplarına alınan metinlerin sadece bilişsel becerileri geliştirmemesi değerler eğitimi konusunda da özenle hazırlanarak değerler konusunda öğrenciyi geliştirmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Görüşmelerle İlgili Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkçe öğretmenlerinin değer ve 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki değerlerle ilgili algılarının incelendiği çalışmada, değerlerin iyi insan yetiştirme amacına sahip olduğu ve değerlerin evrensel olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin öğretmenlerin hareketlerini taklit ettiği öne sürülerek öğretmenlerin değerleri aktarırken olumlu rol model olması gerektiği de ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Değerlerin ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla verilmesi gerektiği öğretmenlerin üzerinde durduğu bir konu olarak dikkat çekmektedir. Değerler eğitime gerekli önemin verilmediği ve sistemden kaynaklanan sorunlar nedeniyle değerlerin geri plânda kaldığı görüşleri de çalışmanın sonuçları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkçe öğretmenlerinin çoğu değerlerin ders plânlarında kazanım olarak yer alması gerektiğini söylemiş, bu durumu öğretmen açısından farkındalığı arttıracak ve öğretmenlerin değerlerle ilgili derslere hazırlıklı geleceği görüşlerine dayandırmışlardır. Değerler eğitimi, öğrencinin genel başarısını etkileyecek şekilde programda kazanım olarak yer almalıdır. Böylece değerler eğitimi konusunda öğretmenlerin farkındalıkları ve sorumlulukları artar ve öğretmenler değerler eğitimine yeterli zamanı ayırabilirler.

Çalışma sonucunda Türkçe derslerinde değerleri aktarmak için en çok kullanılan yöntem ve tekniklerin; canlandırma, soru-cevap ve tartışma olduğu tespit edilmiştir. Konu ve metin aracılığıyla ön plâna çıkarma ve güncel olaylarla örnekleme de öğretmenlerin kullandığı yollar olarak görülmektedir. Öğretmenler değerleri kazandırırken tek bir yönetime bağlı kalmamalı; değerleri kazandırmada etkili olan yöntem ve tekniklere derslerinde yer vermelidir.

6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabındaki 40 metni inceleyen öğretmenler; bu metinlerde en çok yardımseverlik, sevgi ve vatanseverlik değerlerine rastladıklarını söylemektedirler.

Metinlerdeki değerlerin yeterli olmadığını belirten öğretmenler; etkinliklerin değer aktarımını desteklemediğini, değerlerin sadece belli temalarda yoğunlaştığını ve değerleri aktarmada kitabın yetersiz kaldığını da belirtmektedir.

Çalışmanın sonucunda; saygı, sevgi ve yardımlaşma değerleri Türkçe öğretmenlerinin metinlerde en çok yer almasını istedikleri değerler olarak görülmektedir. Ayrıca metinlerdeki değerlerin değeri tanıma noktasında yeterli sayıda bulunduğunu söyledikleri görülmektedir. Metinlerde işlenen değerlerin öğrencilerin davranışlarında farkındalık yarattığı ve sınıf içi iklimde önemli rolünün olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Değerleri doğru aktarabilmek için öğretmenlerin çoğu olaya dayalı metinleri tercih etmektedir.

Baydır(2018) İngilizce öğretmenlerinin 2017 taslak İngilizce öğretim programında yer alan değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri ile ilgili yaptığı çalışmada, öğretmenlere değerler eğitimi konusunda eğitimlerin verilmesi ve bu konuda hizmet içi eğitim çalışmalarının yoğunlaştırılmasının gerektiği sonuçlarına ulaşmıştır. Bu sonuçlar yapılan bu çalışmanın sonuçlarıyla birbirini desteklemektedir.

Ateş(2014) ilkököl ve ortaoköl öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine yaptığı nitel çalışmada günümüz eğitim öğretiminde değerler eğitimi konularının öğrencinin başarısı üzerinde etkisinin olmadığından dolayı öğrenci ve veli nazarında ağırlığının olmadığı, değerler eğitimi konularının okulda, sosyal faaliyetler ya da etkinlikler olarak plânlanması gerektiği gibi sonuçlara ulaşmıştır. Bu çalışmada da; tiyatrolar, yarışmalar ve oyunlar yoluyla değer aktarımı yapılması, değerlerle ilgili okul içi etkinliklerin yapılması, pano çalışmalarının yapılması, Türkiye geneli sınavlarda değerlerin yer alması gerektiği sonuçlarına ulaşmıştır. Yapılan iki çalışma bu görüşler yönüyle benzerlik göstermektedir.

Değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik veli ve öğretmen tutumlarının değerlendirilmesiyle ilgili bir çalışma yapan Çağlayan(2018); bu çalışmada, değerler eğitiminde öğretmen davranışlarının öğrenciler üzerinde etkisinin fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada da değerleri aktarırken rol model olunması gerektiği görüşü yapılan çalışmayla örtüşmektedir.

Fidan(2009) öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri ile ilgili yaptığı çalışmada; değer öğretimi için en önemli şeyin değerleri yaşamak olduğu, bireylerin değere verdikleri anlamların farklı olduğu, değer öğretiminin bilgi kadar önemli olduğu, medyanın değer öğretiminde okulun ve öğrenmenin etkisini azalttığı

sonuçlarına ulaşmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerle yapılan görüşmelerde de aynı bulgulara ulaşılmıştır.

Balcı ve Yelken(2013) İlköğretim Sosyal Bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşlerini aldıkları çalışmada adil olma, barış, dürüstlük, duygu ve düşüncelere saygı değerlerinin önem derecesi açısından ilk sıralarda yer aldığını tespit etmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin değer öğretiminde en etkili buldukları yöntemin örnek olay incelemesi olduğu da bulunan sonuçlar arasındadır. Bu çalışmada da öğretmenlerin en çok önem verdiği değerlerden birinin saygı değeri olduğu görülmektedir. Fakat bu çalışmada öğretmenlerin değer öğretiminde en etkili bulduğu tekniğin canlandırma olduğu ve iki çalışmanın bu sonuç yönüyle örtüşmediği görülmektedir.

2012-2013 öğretim yılı İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan “sevgi” ve “duygular” temalarını değerler eğitimi açısından inceleyen Atalay(2013), Türkçe ders kitaplarında drama, rol yapma, empati etkinlikleri, tartışma, örnek olay, eğitsel oyun, gezi-gözlem türünden yöntem ve tekniklere daha çok ağırlık verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada rol yapma, eğitsel oyunlar, tartışma ve drama bulguları yönüyle yapılan çalışma ile örtüşmektedir.

5.3. Metinler ve Görüşmeler ile İlgili Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkçe öğretmenleriyle yapılan görüşmede, Türkçe derslerinde değerlerin metinler aracılığıyla verilmesi gerektiği sıklıkla belirtilmiştir. Bu çalışmada da 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabındaki 40 metinde toplam 247 değer cümlesi tespit edilmiştir.

Türkçe öğretmenleri, inceledikleri metinlerde sırasıyla en çok yardımseverlik, sevgi ve vatanseverlik değerlerinin yer aldığını tespit etmişlerdir. 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabındaki 40 metnin incelenmesi sonucunda bu metinlerde sırasıyla en çok sorumluluk, vatanseverlik, sevgi ve saygı değerlerine rastlanmıştır. Bu sonuçlar kıyaslandığında vatanseverlik ve sevgi değerlerinin örtüştüğü görülmektedir.

Öğretmenlere metinlerde en çok yer verilmesi gereken değerler sorulduğunda çoğunluk; saygı, sevgi ve yardımlaşma olarak görüş belirtmiştir. Saygı ve sevgi

değerlerinin metinlerde bulunma sıklığı ile öğretmenlerin bu görüşü birbiriyle tutarlılık göstermektedir.

Temalara göre değerler incelendiğinde; 1. temada 64, 3. Temada 34, 8. temada 14 değer tespit edilmiştir. Bu bulgu, öğretmenlerin: temaya göre değerlerin yoğunluğunun değiştiği görüşünü ispatlar niteliktedir. Değerlere bütün temalarda daha sık yer verilmesi gerektiği de öğretmen görüşleri arasındadır.

64 değerın rastlandığı Erdemler teması değerlerin en çok rastlandığı temadır. Öğretmenler de erdemler temasında değerlerin kolayca kazanıldığı görüşünü belirtmişlerdir.

Öğretmenlere metinlerde bulunmasını istedikleri değerlerin yeterli olup olmadığı sorulduğunda, bazı değerlere yeterince yer verilmediğini söylemişlerdir. Adil olma, alçakgönüllülük, empati değerlerine metinlerde çok nadir rastlanması bu görüşü desteklemektedir.

Metin türlerine göre de değerlerin incelendiği çalışmada en fazla değere hikâye edici metinlerde rastlandığı görülmüştür. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu da olaya dayalı metinlerle değerlerin daha kolay aktarılacağını söyleyerek bu bulguyu desteklemektedir.

Çalışma sonucuna göre bir metinde tek bir değere odaklanıldığı öğretmenler tarafından belirtilen görüşlerden biri olmuştur. 1. temanın 4. metninde sadece iyilik yapmak değerine rastlanması bu bulguya örnek verilebilir.

Yapılan araştırmada 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinlerde bulunan değerler sayısallaştırılarak tablolar şeklinde sunulmuştur. Ayrıca değerler öğretmen görüşleri bağlamında değerlendirilmiştir.

Değerler eğitime önem vermek dünyanın en büyük problemlerini çözmek demektir. Bu yüzden değerler eğitime gereken özen gösterilmeli ve değerler eğitiminin öneminin farkında olunmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi temasının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. 18 Mart Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Atalay, D. (2013). *2012-2013 öğretim yılı ilköğretim 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan 'Sevgi ve Duygular' temalarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Celal Bayar Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Ataman, A. (2001). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu Türkçe 1-8*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ateş, F. (2014). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel çalışma*. Yeditepe Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Aydın, M. Z. (2003). Ahlak öğretiminde örnek olay incelemesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(5), 154-158.
- Balcı, A. F. ve Yanpar Yelken, T. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. Ahi Evran Üniversitesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi dergisi (KEFAD)*, 14, (1), 195-213.
- Baydır, E. (2018). *İngilizce öğretmenlerinin 2017 taslak İngilizce öğretim programında yer alan değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri*. Osmangazi Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Cansız A. M. (2014). Nitel veri toplama araçları. Mustafa METİN (Ed.), *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (s. 337-371). Ankara: Pegem.

- Coşkun, V. Sargın, M. (2007). Yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabında strateji, 16. *Ulusal Eğitim Bilimleri Bildiriler* (Editör: Yrd. Doç. Dr. Ergin ERGİNER), C.1, S. 334–337, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, 5–7 Eylül, Tokat.
- Çağlayan, E. (2018). *Değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik veli ve öğretmen tutumlarının değerlendirilmesi: Bingöl örneği*. Bingöl Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Çakıroğlu, A. *Değerler Etkisinde Korku Kültürünün Etkisi*. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Çankırılı, A. (2015). *Ailede ve okulda değerler eğitimi*. 1. Baskı, İstanbul: Zafer Yayınları.
- Çeçen, M. Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Millî Eğitim*, S. 173, 39–49.
- Çelikpazu, E. Aktaş, E. (2011). MEB 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies dergisi*, Volume 6/2.
- Demirel, Ö. (1999). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: PegemA Yay.
- Doğan, B. ve Gülüşen, A. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Sosyal Bilimler dergisi*, Cilt:1. Sayfa:75-99.
- Doğanay, A. (2006). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. (Editör: Cemil Öztürk). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Duman, T. Karakaya, N. Yavuz, N. (2001). *Vatandaşlık bilgisi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 79-96.
- Fırat, H. Mocan, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 3, 25-49.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme*. 3. Baskı, Ankara: Pegem Yayınları.

- Gözel, Ü. (2018). *Hayat bilgisi dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Adnan Menderes Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Gül, M. (2017). Türkçe ders kitabındaki metinlerin (5. sınıf) değerler eğitimi yaklaşımıyla incelenmesi. *Erciyes Journal of Education*, 1(1), 59-78.
- Güngör, E. (1998). *Ahlak psikolojisi ve sosyal ahlak*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- İşcan, A. (2007). Dil ve anadil olarak Türkçe üzerine. *Erciyes Dergisi*, Sayı: 30, 5-6.
- İşcan, C. D. Demir, K. (2009). Vatandaşlık eğitiminde değerler ve değerler eğitimi. I. uluslararası AB. demokrasi, vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimi sempozyumu, Ankara.
- Kahya, A. (2018). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin değerler eğitimi bakımından incelenmesi*. Uşak Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Kaplan, M. (2006). *Kültür ve Dil*. İstanbul:Dergâh Yayınları.
- Karasu, H. (2018). *İlkokula uyarlanmış Dede Korkut hikâyelerinde değerler eğitimi*. Marmara Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Kardaş, M . (2015). Orhun Abidelerinin Türkçe öğretiminde değer aktarımı açısından önemi II: Kül Tigin Abidesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (02).
- Kardaş, M , Cemal, S . (2017). Değerler eğitimi ve Türkçe öğretiminde değer eğitimi üzerine yapılan araştırmalara ilişkin kaynakça denemesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (16), 383-412.
- Kaygana, M., Yapıcı, Ş. ve Aytan, T. (2013). Türkçe ders kitaplarında değer eğitimi. *International Journal Of Social Science*. Cilt:7. Sayfa:657-669.
- Kızıler, H. Canikli, İ. (2016). *Değerler eğitimi*. Karabük: Denem Yayınları.
- Kurtdede Fidan, N . (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 2(2), 1-18.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1973). *1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu*.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Özbay, M. ve Tayşi E. (2011). Dede Korkut hikâyelerinin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı açısından önemi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, Cilt:1 Sayı:1.
- Özen, Y. (2016). *Değerler neye değer*. 1.Baskı, Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları.
- Senek, S. (2018). *Aytül Akal'ın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi..* Akdeniz Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Sırakaya, C. (2018). *Muzaffer İzgü'nün 1970-80 yılları arasında yayınladığı Yedi Öykü kitabının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Atatürk Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Solak. Yaylı, D. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının türler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 / 9.
- Sönmez, V. (2001). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı Yay.
- Şahin, N. (2017). *Cengiz Aytmatov'un eserlerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi ve ortaokul Türkçe ders kitapları için metin önerileri*. Atatürk Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Tokcan, F. (2017). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk şiirlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilen nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*. 6 (24), 543- 559.
- Varol, Ç. (2013). *Sosyal bilgiler derslerindeki değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri*. Gazi Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Yaman, E. (2016). *Değerler eğitimi eğitimde yeni ufuklar*.Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, H.,Taflan, S. ve Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt:7. Sayfa:107-120.
- Yapıcı, M. (2004). İlköğretim I. kademe ders kitaplarının öğrenci düzeyine uygunluğu. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, ISSN: 1303-5134, Cilt: 1, Sayı: 1.
- Yazıcı, K.(2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük bilimi araştırmaları*, (19), 499-522.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Nitel araştırma yöntemi*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Değerler Eğitimi Yönergesi*.

http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/39/749197/dosyalar/2015_02/09093609_degerleregitimi.pdf], Erişim tarihi:15.11.2018.

Türk Dil Kurumu (2019). *Güncel Türkçe sözlük* [Çevrim-içi: TDK Güncel Türkçe Sözlük(2019).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=1], Erişim tarihi: 20.11.2018.

Ek-1

Değerli meslektaşım,

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada 6. sınıf Eksen Yayınları Türkçe ders kitabındaki metinleri değerler eğitimi açısından incelemek ve öğretmen görüşleri bağlamında değerlendirmek amaçlanmaktadır. Sizin görüşleriniz çalışmanın verilerini zenginleştirmek açısından önemlidir. Sizden ricam tüm sorulara cevap vermenizdir. Kişisel bilgilerinizin hiçbir şekilde kullanılmayacağını belirtmek isterim.

Teşekkürler

Gizem Ezgi DERSE

Öğretmen Görüşme Formu

1. Değerler eğitimi deyince aklınıza neler geliyor?
2. Değerlerin eğitim, öğretimdeki yeri nedir?
3. Değerler eğitimine ders planlarında kazanım olarak yer verilmeli midir?
4. Türkçe derslerinde, değerleri öğrencilere aktarmak için hangi yollara başvurulmaktadır?
5. 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinleri incelediğinizde en çok hangi değerlere yer verildiğini gördünüz?
6. 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinleri incelediğinizde verilen değerlerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
7. Sizce metinlerde en çok hangi değerlere yer verilmelidir?
8. Peki incelediğiniz metinlerde bu değerlere yeterince yer verilmiş mi?
9. Metinlerde işlenen değerler öğrencilerde farkındalık yaratıyor mu, öğrencilerin davranışlarına yansıyor mu?
10. Kitabın yazarı siz olsaydınız değerleri doğru aktarmak için hangi tür metinleri kullanmayı tercih ederiniz?
11. Sizin konuyla alakalı olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Gizem Ezgi DERSE

Doğum Yeri ve Tarihi :Tatvan, 03.05.1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Türkçe Öğretmenliği

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar :MEB-Şehit Er Mahfuz Urut Ortaokulu
(2016-halen çalışıyor)

Projeler:

: TÜBİTAK

1-Resfebe

2-Kapaktaki Gizem

İletişim

E-Posta Adresi : gizemezgi@gmail.com

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

29.07/2019

Tez Başlığı / Konusu

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki yer alan metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve öğretmen görüşleri bağlamında değerlendirilmesi

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 29 sayfalık kısmına ilişkin, 29.07.2019 tarihinde sabah/tez danışmanım tarafından Tuzla intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 15 (...onbes...) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Gizem Ergi
29.07/2019
Gizem Ergi DERSE
Adı, Soyadı, İmza

Adı Soyadı : Gizem Ergi DERSE
Öğrenci No : 16940001199
Anabilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Programı : Türkçe Eğitimi (Yüksek Lisans)
Statüsü : Y. Lisans Doktora

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Hatice CAŞKUN
29.07/2019
H. Caşkun

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUNDUR
29.07/2019
Servet CAN
Enstitü Sekreteri